Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Nr. 12
Detsember
1997
Hind 7.-

GUSTAV ERNESAKSA MAJA SAAB KORDA

Gustav Ernesaksa sünniaastapäevaks 12. detsembril on Kultuurkapital lõpetanud tema Kadriorus Oru t. 10 asuva maja remondi I järgu, mis seisnes esmajoones niiskuse tõrjes. Niiskus tungis majja kahelt poolt: alt paekivist vundamendi vuukide vahelt ja osaliselt laskis läbi katus. Alt tehti maja niiskuskindlaks drenaaži ja bituumeniga kaetud killustikuga, ülalt vahetati üks sarikas ja kogu katus. Keskküte on asendatud elektriküttega ja maja elektriseadmestik uuendatud. II etapil suvel jätkuvad tööd põhiliselt akende ja uste kallal. Kokku läheb remont maksma 700 000 krooni, sellest üle 2/3 sel aastal tehtud tööle.

Kultuurkapital on üle 1 miljoni krooni eest ka maja tema viielt omanikult ära ostnud. Seal praegu elavale Naima Kasakule on jäänud üürnikuna eluaegse elamise õigus.

Pärast remondi täielikku lõpetamist asutakse lahendama selle üleandmist mõne kultuuriinstitutsiooni (Teatri– ja Muusikamuuseumi, Kooriühingu jne.) bilanssi, kes siis otsustab, milleks maja edaspidi kasutada.

Maja perenaine Naima Kasak ja Kultuurkapitali tegevdirektor Avo Viiol pärast sügisese remondi lõppu

NEID SELLE LEHE TOIMETAMISE LÕPPFAASIS SAABUNUD UUDISEID KOMMENTEERIME ASJAOSALISI KAASATES PIKEMALT JÄRGMISES NUMBRIS.

Tartusse esinduslik kontserdisaal

Tulevaks hooajaks ehitatakse ümber Vanemuise kontserdisaal: mahutavus suureneb 40%, parandatakse akustikat, ehitatakse uus täismõõduline lava. See üle 30 miljoni krooni maksma minev renoveerimine on suurem kui hiljuti Estonia kontserdisaalis läbiviidu. Vastavale protokollile kirjutati Tartus alla 27. novembril.

Renoveeritud ruumides alustab tegevust Eesti Kontserdi tütarettevõte Tartu Kontsert ja sinna on oodata maailmamuusika suurkujusid. Ka remont kulgeb alates 15. maist 1998 Eesti Kontserdi järelvalve all.

Rahvusooperi seadus Riigikogult

2. detsembril võttis Riigikogu vastu Rahvusooperi seaduse. Selle kohaselt on Rahvusooperi nimi, mida juhib 11–liikmeline nõukogu, Estonia. Rahvusooperi ülesannetest seab seadus esikohale algupärase muusikarepertuaari sihipärase propageerimise.

Veel numbris:

Segane lugu **Eesti orelite** remondiga
Kalle Randalu *leiab Beethovenis ikka midagi uut*
NYYD–festivali tase oli ebaühtlane
Ants Üleoja *koduküla koor*
Kivid **Eesti Meestelaulu Seltsi** arenguteel.
Noorte pianistide konkursid Tallinnas ja Narvas
Hõimurahvaste muusika Eestis
Eesti muusika Jaapanis ja Uus - Meremaal
Tartu juba sai ühe moodsa kontserdisaali
Lauri Breede *kolm erinäolist koori*
Pärnu Linnaorkester tegutseb ka ilma peadirigendita
Kaljo Raid on juubilar. Teisi ka.
Muusika Eesti Raadios 70 aasta eest.
Edvard Grieg pole ainsana kirjutanud muusika "Peer Gyntile"
Kas rahva– ja eliidiooper koos või eraldi?

Lõpetada kummalised mängud pillide kuninga ümber!

Pärast artikli "Mure Eesti orelite pärast" ilmumist aasta aega tagasi Muusikalehe 1996. aasta detsembrinumbris (hiljem tõi selle oma veergudel lühendatult ära ka Eesti Kirik) on meie toimetusse tulnud uusi signaale segastest lugudest Eesti orelite remontimisel. Oleme sellel küsimusel silma peal hoidnud. Seepärast pakkus meile suurt huvi EELK Konsistooriumi poolt 19. novembril kokkukutsutud nõupidamine. Erinevalt AK–st jäi ML–le selle nõupidamise uks suletuks. Lahkelt aga nõustus meile üksikasjalikku informatsiooni andma konsistooriumi poolt nõupidamise ettevalmistaja ja ka selle juhataja Tiit Salumäe. Vestlesime ka mõne teise selles osalenuga. Alljärgnevalt lühikokkuvõte seal toimunust, mis eeldatavasti pakub ML lugejaile huvi.

Neli päevakorrapunkti

Seda nõupidamist asuti planeerima juba kevadel, kui Konsistoorium saatis laiali küll mõne koosoleku pidanud, sisuliselt mitte tööd alustanud orelikomisjoni. Nõupidamine valmistati ette koos EV Kultuuriministeeriumiga, selles osalesid Muinsuskaitseameti, Kultuurkapitali Helikunsti sihtkapitali orelifondi, Eesti Kirikumuusika Liidu esindajad, samuti orelimeistrid. Arutati 4 põhimõttelist küsimust, millest kolmes jõuti enam–vähem ühisele seisukohale.

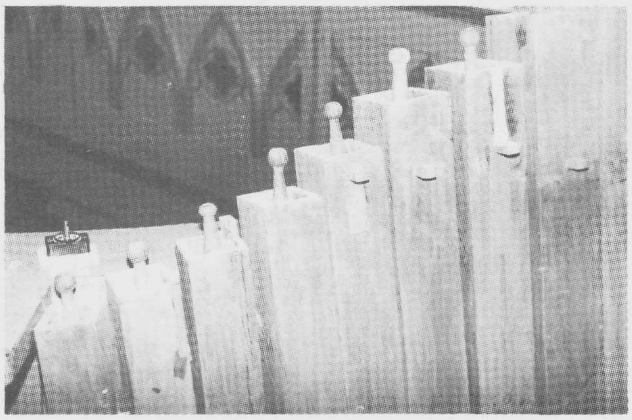

H.KRIISA foto

Vigala oreli käepäraste naharibadega paigatud puitviled

1) Orelite ehitamise, remondi ja kaitse õiguslike aluste korrastamine.

Praegu on siin paljugi ebaselget, mis häirib. Alates juba omandiküsimusest. Kogudustele on hooned ja maa küll tagastatud, kuid inventari, sh orelite osas pole seaduses midagi selgelt öeldud ja seda võib seega mitmet moodi tõlgendada. Orelite muinsuskaitse alla võtmist segab seaduse punkt, et muinsuskaitse esemeid ei tohi kasutada nende esialgsetel eesmärkidel. Kui seda punkti muuta või täiustada, tuleb ühtlasi täpsustada, mida tähendab konkreetselt orelite muinsuskaitse all olemine.

Orelite restaureerimise ja remondi keelamist see muidugi ei peaks tähendama, kuid orelimeistreid, ka välismaisi, tuleks **litsenseerida** ja selle ala töötajad kanda EV–s litsenseeritavate elukutsete nimekirja.

1. punktiga seondatult esitati koosolijaile tutvumiseks 4–leheküljeline dokumendi **"Oreli hoiu ja korrastamise eeskirjad"** visand. Paluti oma märkused esitada 15. detsembriks, et seejärel lõplik variant vastu võtta riigi ja kiriku ühisdokumendina.

3. punkt – ekspertide rühma moodustamine

Konsistooriumi orelikomisjoni laialisaatmisega on veelgi teravamalt kerkinud üles küsimus mingist institutsioonist, kellel oleks enam–vähem terviklik ülevaade Eesti orelitest ja nende seisukorrast (absoluutne on siin saavutamatu, kuna põhjalik inventerieerimine eeldaks kõigi orelite lahtivõtmist, mis oleks väga suur ja kallis töö) ja selle alusel süsteemset tegutsemist.

Sellise ekspertide rühma võiks moodustada Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali orelifondi baasil, viiks sinna sisse konsistooriumi, pärast orelite muinsuskaitse alla võtmise küsimuste lahendamist ka Muinsuskaitseameti ja võib–olla veel teistegi küsimusega seotud institutsioonide esindajaid.

Veelgi tähtsam – oluliselt peaksid praeguse orelifondiga võrreldes muutuma selle organi funktsioonid. Ta ei tohiks olla ainult raha jagaja, kusjuures tegema seda õiglaselt erinevate meistrite poolt tehtavate tööde ja selle kvaliteedi osas, vaid lähteandmete alusel väljatöötatava perspektiivplaani elluviimise keskus.

Sellega seoses aga tõstatub ka küsimus **orelite remondi finantseerimise alustest**, mis oli ka T.Salumäe sõnul neljandana päevakorras ja mis on tema arvates eriti tähtis, kuna siin peituvad pingete allikad. T.Salumäe lisas, et "kahjuks ei saanud me ülevaadet, mida oleksime oodanud," kuna ekspertgrupi esimees A.Uibo, kes oleks vastavalt kultuuriministri J.Allikuga saavutatud kokkuleppele pidanud seda tegema, keeldus, öeldes, et andmed on Kultuurilehes/Sirbis kirjas ja igaüks võib neid sealt ise leida.

Püüame täpsustada

Vaatasime ja leidsimegi. Orelite remondiks raha eraldamisest on juttu selle aasta lehtede 4 numbris - 10. jaanuaril, 3. oktoobril, 11. juulil ja 3. oktoobril.

Pilt on kokkuvõttes järgmine. Raha on orelifondi konkreetset objekti ära märkimata eraldatud 125 000 krooni, orelimeistritele Harry Ilvesele ja Toomas Mäeväljale Tallinna Kaarli kiriku oreli remondiks 25 tuhat, 5 kirikule 369 tuhat. Sellest on 264 000 krooni, s.o. 70 % kõigist nimeliselt mainituist antud kahele kirikule - Vigalale ja Nissile, kus teostab remonti Scheffleri firma Saksamaalt, sama firma, kellele usaldati ka Tallinna Toomkiriku remont.

Peale selle on A.Uibo saanud Kultuurkapitalilt preemiat 18 300 krooni "Chr. Scheffleri eesti orelite ekspertiisi jätkamise eest" ja 1500 krooni stipendiumina "tegevuse eest Eesti Kultuurkapitali orelifondis".

Mõnevõrra kummalised arvud.

Andres Uibo seletab toimunut omamoodi. Tema sõnul finantsküsimust talle saadetud kutsel üldse ei figureerinud ja koosolekul ta mitte ainult ei viidanud kultuurilehele, vaid ütles ka, et ta pole üldse volitatud finantsküsimustest aru andma, kuna need ei kuulu ekspertgrupi kui soovituste andja, vaid hoopis helikunsti sihtkapitali kui raha valdaja ja jagaja kompetentsi.Raha erinevatel alustel jagamine on tema sõnul seletatav sellega, et orelifondi, mis kujutab endast vaid pangaarvet, kantakse igas kvartalis teatud summa, kust seda siis suunatakse orelite remondiks.Selgusetuks jääb, kuidas saab viimane summa - 394 tuhat krooni - olla üle kahe korra suurem esimesest - 125 tuhandest kroonist? Kas on tegemist eelmise aasta ülejäägiga?

Temale vormistatud preemia kujutab A.Uibo sõnul Scheffleri ekspertiisi töötasu (Schefflerile endale kui välisriigi kodanikule ei olevat saadud seda vormistada) ja 1500 krooni stipendiumi määratud talle sihtkapitali enda algatusel Scheffleri-ekspertiisi tegija sõidutamiseks kulutatud bensiini ja aja hüvitamiseks. Kas esimese summa vormistamine preemiana ja teise stipendiumina A.Uibole on ainult lohakus, nagu ka sõnad "tegevuse eest orelifondis", mis A.Uibo sõnul kujutab endast ainult pangaarvet, mida tema üldse ei käsuta?

Mis ikkagi on tehtud Vigalas?

Samuti on küsimärke tehtud töö osas. Chr. Sheffleri firma on remontinud Vigala kiriku oreli. Nissi kiriku puhul on

ta n-ö ettevalmistustöödele kasutanud allhankijana eesti meistrit Levolli.

Vigalas tehtud remondi kvaliteedile on hinnangud erinevad. A.Uibo, kes on Scheffleri Vigalasse kutsumisel etendanud oma osa, kuna ta on seal organist, väidab, et töö on tehtud suurepäraselt. Kirikumuusika Liidu komisjon koosseisus J.Torrim, R.Uusväli, M.Kahar, kes käis tööd kontrollimas (oreli sisse ta ei pääsenud, kuna võti olnud kadunud) jagab ka kiitust, kuid 4. augustil vormistatud ja J.Torrimi allkirja kandvas lakoonilises protokollis on ka kriitilisi märkusi. Nii seisab kirjas: "Lõõts on ebakorrektselt tehtud... ja varsti pole selle pilliga enam võimalik mängida".

A.Uibo seab komisjoni ja eriti selle esimehe J.Torrimi kompetentsuse kahtluse alla ja väidab, et varem remondi vastuvõtmise ajaks olid kõik asjasthuvitatud Vigalasse kutsutud, kuid millegipärast nad ei tulnud.

Sealhulgas ka tuntud eesti orelimeister H.Kriisa, kes käis kohal ja tegi ka pilte remondi ajal. Tema arvates on tegemist osaliselt lohakalt teostatud hädapärase korrastamisega, mitte põhjaliku restaureerimisega.Nii väidab ta ja see kajastub osaliselt ka fotodel, et orelit pole põhjalikult puhastatud, lõhedele viledel on tõmmatud peale väike nahariba, aga need tuleks kinni liimida jne.

Chr. Scheffler, kuulnud H.Kriisa käigust Vigalasse, kirjutas talle kirja, milles ta tunnistab, et tegemist pole põhjaliku restaureerimisega. Kui asi on aga nii, kerkib küsimus, miks oli vaja orelit taassisseõnnistada?

Oma kirjas ütleb Chr. Scheffler, et ta kavatseb H.Kriisat tema Rakvere töökojas külastada, et asjad selgeks rääkida. Kuigi Scheffler on Eestis seejärel olnud, pole ta meie teada Rakveres käinud ja kolleegidevaheline põhjalik mõttevahetus on senini toimumata. Scheffler annab oma kirjas mõista, et selle vastu on A.Uibo.

Sellist seisukohtade lahknemiste jada võiks pikalt jätkata. Jutuajamistel erinevate asjaga seotud inimestega jääb mõnikord mulje, et nad mitte ainult ei valgusta probleemi oma seisukohast lähtudes, mis on loomulik, vaid ka ajavad üksteisele täiesti vastukäivat juttu. Veelgi enam, nad räägivad just nagu täiesti erinevatest asjadest.

Asi on rahas. Aga mitte ainult

Üldjoontes koorub siiski välja kaks põhilist lähenemist.

Üks on Kriisa oma, mida suuremal või vähemal määral on jaganud enamik inimesi, kellega ma olen vestelnud. Tunnistatakse, et Scheffleri firma on mitmel pool Euroopas teinud head tööd, kuid Eestis töötab ta küll kiiresti, ent pealiskaudselt, teeb kalli hinna eest haltuurat, A.Uibo aga ekspertkomisjoni esimehena on inimene, kes suudab oma tahet läbi suruda, soosib teda.

Teine on A.Uibo ja mõnede tema mõttekaaslaste oma: Scheffleri mehed teevad tööd odavamalt ja ratsionaalsemalt kui Eesti meistrid, kasutavad moodsamat materjali ja tehnoloogiat. Eesti pillimeistrid (H.Kriisa jt.) töötavad aeglasemalt mitte sellepärast, et nad teeksid põhjalikumalt tööd (jooksva remondi asemel kapitaalremonti), vaid et aega kulutades rohkem raha kätte saada. Scheffleri firmale võib anda hinnangu alles siis, kui Tallinna Tommkiriku remont on lõpetatud.

Ühe sõnaga - kogu tüli algpõhjus on raha.

Sellega võib ju nõustuda, kuid sellega ei saa piirduda. Ebaterves, vindunud õhkkonnas püsimist soodustab ka see, et informatsioon ei liigu, et hoidutakse asju omavahel selgeks rääkimast, isegi kokku saamast, koostatakse eri aegadel erinevaid akte ühesama objekti kohta (Vigala kirik). Meie arvates sai asi suuresti alguse sellest, kui otsustati Tallinna Toomkiriku remont anda Scheffleri firmale, seda otsust avalikkusele ja ka kõrvalejäetud firmadele põhjalikult motiveerimata. A.Uibo väidab, et seadus seda ei nõua. Ent sellele vaatamata tuleks seda teha sumbunud atmosfääri puhastamiseks.

Sammuks edasi oleks muidugi konsistooriumi poolt kokkukutsutud koosolekul kavandatud abinõude rakendamine.kuid selleks kulub aega. Koosolek ise, mille ajalised raamid olid piiratud, õhkkonda juba praegu ei tervendanud.

Midagi oleks aga selleks vaja teha juba praegu. Selleks kavatseb toimetus ümarlauda kutsuda vaidlevad pooled, et nad oma argumendid ütleksid üksteisele selgelt välja selles artiklis puudutatud (ja ka ruumipuudusel puudutamata jäetud) küsimustes. Ja mis peamine - taotleksid üksteist mõista püüdvas vaimus töötada välja midagi kõigi huve arvestava ühisseisukoha taolist. Eeldaksime, et elame siiski niivõrd tsiviliseeritud ühiskonnas, et erinevad rahahuvid ei tee seda võimatuks.

A.Uibo on andnud nõusoleku osalemiseks sellises ümarlauas. Loodame, et tulevad ka teised. Tulemustest informeerib Muusikaleht oma lugejaid.

Toimetuse arvates on kahetsusväärne, isegi rahvuslik häbi, et Eesti oreliparandusega tegelevad inimesed ei suuda moodustada meeskonda, keda ühendab üks eesmärk - panna Eesti orelid korda esijoones eesti oma jõududega kvaliteetselt ja sobiva hinna eest. Ja selle eesmärgi nimel luua vastastikuselt usalduslik ja toetav ning samal ajal nõudlik õhkkond, nagu on kohane heale meeskonnale.

Herbert Vainu

Projekten vorstellen , vorausgesetzt , Sie haben daran Interesse .
Herr Uibo hat sich darüber immer etwas bedeckt gehalten , aber ich habe immer wieder den Wunsch gehabt Sie und ihre Werkstatt kennenzulernen .
Nun arbeiten wir ja , wie Sie wissen zur Zeit in Vigala , um an dieser Orgel bestandssichernde und konservierende Arbeiten durchzuführen , die zu einer deutlichen Verbesserung der Benutzbarkeit führt . Ich betone aber ausdrücklich , es handelt sich nicht um eine umfängliche Restaurierung .
Wie ich von meinen Mitarbeitern gehört habe haben Sie unsere Baustelle schon einmal besucht .
Trotzdem möchte ich Sie und Ihre Mitarbeiter nocheinmal am Ende der Arbeiten nach Vigala einladen , und zwar wenn meine Mitarbeiter noch anzutreffen sind . Unsere Fähre geht am 17 . 4. am späte Nachmittag ,es wäre also schön , wenn Sie am Vormittag kommen könnten .
Dann können Sie das Resultat der 2 Wochen Arbeitszeit in Augenschein nehmen und mit meinen Mitarbeitern in Erfahrungsaustausch treten . Ich bin leider zur Zeit in der Werkstatt unabkömmlich , aber im Mai werde ich wieder nach Estland reisen und da steht Rakvere und Ihre Werkstatt fest auf dem Programm .
Unabhängig von dem bisher gesagten , bin ich sehr ärgerlich über eine Veröffentlichung in der estnischen Presse über angeblich mangelhafte Arbeit meiner Werkstatt in Riga . Wer soetwas schreibt kennt weder die Begleitumstände der Arbeiten vor Ort noch spricht er die Wahrheit .
Ich werde gegen derartige Verleumdungen in geeigneter Weise reagieren . Für das was meine Mitarbeiter an allen Orten in ganz Europa geleistet haben lege ich jederzeit die Hand ins Feuer

Chr. Schefferi kirjast Hardo Kriisale 11.04.97

Vigala oreli remondi kohta:

Ma rõhutan täie tõsidusega, et tegemist ei ole põhjaliku restaureerimisega.

Lõpp:

Sellisele laimule reageerin ma sobival viisil... Selles osas, mis mu kaastöötajad kõigis Euroopa paikades on saavutanud, panen ma igal ajal käe tulle.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Regionalia

Novembris toimusid Eesti Kontserdi kontserdid, tähistati hingede-, isade-, mardi- ja kadripäeva. Kuu lõpul süüdati muusika saatel advendiküünlad. Mõnel pool alustasid hilinemisega pärast suvevaheaega tööd isetegevuskollektiivid.

HARJUMAALT

* 9. novembril taasõnnistati pärast remonti **Keila kiriku orel.**

HIIUMAALT

* 6. novembril oli Kärdla Kolhvitoas kohalike muusikasõprade klubi kokkusaamine.

* 23. novembril esines Kärdla kirikus linna baptistikoguduse meeskoor.

JÄRVAMAALT

* 15. novembril esinesid Ambla kirikus soome gospellauljad Eija ja Jouko Kantola.

* 18. novembril Roosna–Alliku põhikoolis toimunud Järvamaa koolide laulupoiste konkursil tuli juba kolmandat aastat järjest esikohale Peetri põhikooli õpilane **Janno Mängli**, kes saatis oma laulu kitarril.

ANDRUS EESMAA foto

Janno Mängli

* 22. novembril toimus Paide muusikakoolis **Juhan Zeigeri** mälestuskontsert.

* 23. novembril olid Paide kultuurimajas kohtumiste klubi külalisteks **Leelo Tungal ja Raimo Kangro.**

* 28. novembril toimus Paide kultuurimajas kontsert nimega Popkümnekas, kus esitati meie ansamblite ja kooride viimase kümne aasta menulugusid.

* 22. novembril andis Türi gümnaasiumis ja Järva–Jaani kultuurimajas kontserdi **Estonia Seltsi segakoor.**

LÄÄNEMAALT

* 8. novembril esines Haapsalu Toomkirikus linna Püha Johannese koguduse segakoor.

* 15. novembril toimus Lihula kultuurimajas kohalike taidlusmuusikute kontsert.

* 21. novembril esitas duo Mati Turi–Siim Poll Haapsalu linnagaleriis F. Schuberti laulutsükli "Ilus möldrineiu".

* 22. novembril oli Haapsalu restoranis Fra Maria operetipärlite õhtu Estonia teatri solistidelt.

PÕLVAMAALT

* 28. novembril oli Värskas mitme setu rahvalauliku ümmargustele tähtpäevadele pühendatud konverents.

PÄRNUMAALT

* 6. novembril oli Tervise keskuses meesansambli **Mihlipojad** kontsert.

* 7. novembril restoranis Victoria toimunud salongiõhtul pakkusid muusikalist külakosti lauljad Hans Miilberg ja Valentina Talumaa. Neid saatsid Nata–Ly Sakkos klaveril ja Vambo Pikknurm tšellol.

* 9. novembril esines Agape keskuses Pärnu Linnaorkester dirigent Jüri Alperteni ja 23. novembril Aivo Välja juhatusel.

* 12. novembril esines Tervise keskuses salongimuusikaõhtuga Malle Raid.

* 15. novembril oli Pärnu raekojas suupilliklubi **Piccolo** sünnipäevapidu.

* 16. novembril andis Agape keskuses kontserdi EMA saksofonikvartett.

* 17. novembril oli Tervise keskuses vanade vene romansside õhtu. Laulsid O. Bunder ja T. Kuter. Samal päeval esinesid Pärnu Õpilasmajas Tiit Pauluse kitarriorkester ja Sirje Medelli laulustuudio.

* 20. novembri esines Tervise keskuses M. Lüdigi nimeline meeskoor. 24. novembril oli samas operetiõhtu ansambliga Evergreen Tallinnast.

* 29. novembril esines Pärnu Eliisabeti kirikus **Eesti Filharmoonia Kammerkoor** Toomas Siitani juhatusel.

RAPLAMAALT

* 8. novembril toimus Rapla keskraamatukogus loengkontsert sarjast "Keskaeg ärkab ellu". Esines Tartu vanamuusikaansambel Via Sonora.

* 9. novembril etendus Rapla kultuurikeskuses muusikal "Minu veetlev leedi" EMA kõrgema lavakunstikateedri XVIII lennu esituses.

SAAREMAALT

* Novembri keskel korraldas esimese raamatuesituse Saaremaa Keskraamatukogu, tutvustades inglise 20–köitelist muusikaentsüklopeediat "The New Grove Dictionary of Music & Musicians".

* 29. novembril oli Kuressaare kuursaalis kammerkoori **Helin** 10. aastapäevakontsert.

VALGAMAALT

* **Sangaste** vallas, kus pole enam palgalisi kultuuritöötajaid, jagas valla kultuurifondi nõukogu 11 projektile 17 200 krooni. Ilmar Tiideberg sai 1500 krooni kandle konstruktsiooni täiendamiseks.

* 15. novembril tähistati kontsertaktusega Tõrva Gümnaasiumi 80. aastapäeva.

VILJANDIMAALT

* 8. novembril tähistas kontserdiga oma 30. aastapäeva Mõisaküla naisansambel **Viisivakk**, nädal aega hiljem pidas tähtpäevapidu Viljandi segakoor **Koit**, külaliseks Atsalama segakoor Ida–Virumaalt.

* 15. novembril esines Viljandi kirikus Kuressaare kiriku segakoor, 26. novembril NYYD raames Eestis olnud šveitsi viiuldaja Paul Giger.

IDA–VIRUMAALT

* Novembri algul andsid **Sillamäel** kontserdi kohalik lauluansambel Retro ja naiskoor Hiiumaalt Aune Orgi juhatusel. Kuu lõpul tähistas kontserdiga oma loomise 10. aastapäeva Sillamäe muusikakooli rahvapilliansambel.

* Narva–Jõesuus 3 päeva toimunud haridusjuhtide foorumil esinesid kohalikud taidlejad.

* Narva **Rugodivi täiskasvanute segakoor** Marina Kossolapova juhatusel tähistas kontserdiga oma 10. aastapäeva.

* 15. novembril esines Narva Energeetiku klubis kohalik ansambel Bel Canto, 19. novembril "Moskva noored virtuoosid".

* Vastremonditud **Kohtla–Järve kultuurikeskus** tähistas novembris 45. aastapäeva oma taidlejate kollektiivide kontsertidega, kulminatsiooniks aastapäevapidu 30. novembril.

* Midagi analoogilist toimus Narva kultuuripalees Rugodiv. 29. novembril esitati *show:* "aruanne revidendile" 30 aasta jooksul tehtust. Osales 500 taidleja ringis.

LÄÄNE–VIRUMAALT

* 4. novembril käis Rakveres Stockholmi Hagalidi sõpruskoguduse esindus, kes omal ajal aitas ehitada sealset **noortemaja** (vt. ML nr. 10, lk. 7). Selle tööga jäädi rahule ja lubati edaspidigi abistada.

* 8. novembril tähistas kontserdiga oma asutamise 100. aastapäeva **Väike–Maarja pasunakoor**. Peale orkestri enda, kelle tegevus oli aastail 1972–95 soikunud, osalesid selles ka külalised Soomest ja Tapalt ning kohaliku muusikakooli õpilased.

VÕRUMAALT

* **Haanja** rahvamaja tähistas kontsert–peoga oma uue katuse valmimist.

* 8. novembri Võrumaa Teatajas oli sõnum selle kohta, et EV valitsus keeldus eraldamast tuleval aastal 2 miljonit krooni **Kubija laululava** ehituse jätkamiseks. Kokku läheb ehitus maksma 7,8 miljonit krooni. Tänavu kulutatakse põhiliselt ettevalmistustöödeks ära 1,5 miljonit. Linnavalitsus pöördus raha eraldamiseks otse Riigikogu poole.

* 15. novembril tähistas Võru Kungla selts kontsert–koosviibimisega oma loomise 106. aastapäeva.

* 20.–22. novembril olid Võrus ja maakonnas **Eesti muusikaõpetajate sügispäevad.** Kohalikud taidlejad andsid selles osalejaile mitu kontserti.

Eestist

Loodud on Nõmme Linnaorkester

19. novembril asutati Nõmme Linnaosa Valitsuse ning Nõmme Kultuurikeskuse toetusel uus orkester – Nõmme Linnaorkester.

Selles mängivad noored muusikud, enamjaolt Eesti Muusikaakadeemiast, dirigent Hendrik Vestmann, mänedžer Eve Pütsepp. Avakontsert toimub 26. detsembril kell 15.00 Nõmme Kultuurikeskuses, kavas W. A. Mozarti helitööd.

Hooajale 1997/98 on planeeritud veel järgnevad kontserdid:

14.–15. märts – W. A. Mozarti Kroonimismissa ettekanded Pärnus ja Tallinnas, kaastegevad Tartu Üliõpilassegakoor (dirigent Valli Ilvik), Kolga ja Kuusalu kammerkoor (dirigent Taavi Esko) ning solistid Heli Veskus, Karmen Puis, Juhan Tralla, Peeter Perens;

18.–19. aprill – kontserdid Eesti Muusika Päevade raames Tartus ja Tallinnas; mai 2. nädal – esinemine Nõmme Päevadel;

6. juuni – vabaõhukontsert Tartu Raekoja Platsil Eesti Segakooride Liidu laulupeo ürituste raames. Kavas L. van Beethoveni Missa C–duur, kaastegevad Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi Kammerorkester, koorid ja solistid.

Hendrik Vestmann,
Nõmme Linnaorkestri dirigent

Arsise kellade ansambel reisib mööda Eestit, lapsedki kaasas

Hiljuti Lõuna–Aafrikas edukalt esinenud Arsise kellade ansambel Aivar Mäe juhatusel alustas 1. novembril Jõhvi kultuurikeskuses hingedepäeva perekontserdiga rekordarvu külastajate ees turneed mööda Eestimaad. Novembris–detsembris antakse selle käigus umbes 50 kontserti.

Seekord lööb kaasa ka teist aastat Arsise juures tegutsev laste kellade ansambel. Lastele on mängimiseks muretsetud Jaapani kellad, mis välimuselt meenutavad haamrikestega varustatud heliharki ja on palju tugevamad kui traditsioonilise kujuga kellad, millel mängivad tavaliselt täiskasvanud, kes mõnikord omadele lisaks kasutavad ka laste omi.

Arsise kellade ansamblit on finantskaalutlustel tulnud 10 võrra vähendada, kuid Ida–Virumaa ajaleht Põhjarannik leiab, et see pole vähendanud kontserdi kvaliteeti. Erinevaid mängutehnikaid ja abihaamreid osavalt kasutades on saavutatud uus kõlatase. Kontserdi kulminatsioonis mängisid 14 inimest korraga 147 kellal ja tulemus oli suurepärane.

Aivar Mäe sõnul seostub kellamäng jõulurahu ja muretu lapsepõlvega ning on sobiv lastes klassikalise muusika vastu huvi äratamiseks.

Kellad on kallid ja kaaluvad palju, lennureisidel on kindlaks tehtud, et 500 kilo. Selline hulk värvilist metalli on omaette varandus, kelladena aga sada korda väärtuslikumad.

Kuidas mängida Tubinat?

Valgas käis esinemas sealt pärit väliseesti muusik, viiuldajana 35 aastat Rootsi ringhäälingu orkestris mänginud, nüüd juba 10 aastat pensionipõlve pidav **Alfred Pisuke**. Intervjuus Valgamaalasele andis ta oma hinnangu ka mõnedele eesti muusikutele.

Vardo Rumesseniga koos Tubina mängimisest ei tule tal midagi välja arusaamise lahknemise tõttu. Pisuke ütles: "Mina olen seal Tubinaga koos üles kasvanud, Rumessen aga teab siin, kuidas Tubinat mängida ja jääb jäärapäiselt endale kindlaks."

Arvo Leiburil on A. Pisukese sõnul harvakohatavalt virtuoosne tehnika ja ilus toon, kuid ta mängib "preililikult". A. Pisukese arvates "peab Tubinat natuke robustsemalt mängima. Pastelt on vaja".

Juubilari jaoks kontsert videolindile

Viljandi koorid tähistasid kontserdiga maagümnaasiumis **Raivo Laikre** 75. sünnipäeva. Esitati mitmeid tema helitöid. Juubilar ise viibis südameinfarktiga haiglas ja oli palunud ammu ettevalmistatud kontserti mitte edasi lükata. Juubilari jaoks jäädvustati see video– ja audiolindile.

Mardipäev integratsiooni ja assimilatsiooni asemel

10. novembril korraldati Narva kultuurimajas Rugodiv eksperimentaalüritus – mardipäev. Demonstreeriti selle päevaga seotud eesti rahvakombeid. Kaasa lõid Narva koolid, taidlusansamblid, Narva eesti lasteaed. Korraldati viktoriin eesti kultuuri kohta.

Oli lõbus meeleolu. Üritusest kokkuvõtet tehes kirjutas 13. novembril Narvskaja Gazeta: "Tahaks, et sellised ettevõtmised saaksid Narvas traditsioonilisteks. See oleks ilmselt kõige mõistlikum meetod eesti kultuuri vene lastele lähedaseks tegemiseks ilma igavate juttudeta integratsioonist ja assimilatsioonist."

Bajaanist peaks olema abi juriidilise nõu andmisel

Põhjarannik avaldas olukirjelduse 40–aastasest kõrgema juriidilise haridusega Volodjast, kes pärast endisest töökohast koondamist kavatseb hakata andma eraviisiliselt inimestele juriidilist nõu. Ta arvab, et bajaanimängimise oskus aitab tal klientuuri laiendada. "Kui ma bajaani mängin, muutuvad inimeste näod kohe rõõmsamaks ja mured lähevad viivuks meelest ära," ütles Volodja.

Valdur Liiv algatab ja on ükskõikne

Selle aasta veebruaris loodud Virumaa Noorteorkestrist, mis on andnud juba mitu kontserti, tahetakse Lääne–Virumaa maavalitsuse kultuuritalituse juhataja Valdur Liivi algatusel kujundada kontsertorkester, mis tulevikus võiks kasvada sümfoniettorkestriks. Kontsertorkestri esimesel proovil Rakvere kiriku noortemajas oli koos 12 muusikut – noorteorkestri liikmeid, muusikakoolide õpetajaid ning õpilasi Uhtnast, Rakverest ja Tapalt. Puudu on aga veel mitmeid pille. Nii noorte– kui kontsertorkestri tööd juhib EMA professor **Peeter Paemurru.**

Enne kontserdiorkestri asutamist lõid Virumaa Noorteorkestri liikmete vanemad mittetulundusühingu, et seda paremini majandada.

Neli päeva hiljem Rägavere mõisas toimunud kultuuritoas tegi V. Liiv pikalt kokkuvõtteid sel aastal toimunust ja rääkis tulevikuplaanidest. Tuld võttis ainult Rakvere linnavolikogu kultuurikomisjoni esimees Samuel Golomb, öeldes: "Igav on." Ta pakkus V. Liivile välja oma projekti 5500 krooni eest Võsu suveürituste korraldamiseks. Tehingut siiski ei sõlmitud.

Orkestrantide ind võib jahtuda rahapuuduses

Järva Teataja andmeil alustas 8. novembri hommikul kell 10 Järvamaa sümfoniettorkester oma esimest proovi "Võidumarsiga" G. Verdi ooperist "Aida". Dirigent Ants Oidekivi sõnul kasutatakse praegu Karl Juurika seadeid, mida ta tegi eelmise orkestri tarvis paarikümne aasta eest. "Kuna toetajaid napib, ei saa me kahjuks uusi partituure osta," põhjendas Oidekivi osalt õpilastest koosneva orkestri repertuaarivalikut. Ta ei olnud enne proovi eriti optimistlik, aga "nähes oma ala fanaatikuid, kes olid laupäeva hommikul proovi sõitnud Türilt, Koerust, isegi Lehtsest, tekkis tal meeldiv tunne". Puudu on aga mõningad pillid, teiste jaoks pole omakorda maakonnas mängijaid ja neid tahetakse tähtsamateks esinemisteks palgata. Kuid seni on orkestri tegevust toetanud vaid meedia, kuigi sponsoreerimispalveid saadeti paljudele Järvamaa ärivaaladele. Esimest korda loodetakse siiski astuda publiku ette detsembrikuu lõpus.

Urmas Sisaskil valmis kolmas sümfoonia

Vabariigi 80. aastapäevaks tellis ERSO kolmelt eesti heliloojalt – Lepo Sumeralt, Mari Vihmandilt ja Urmas Sisaskilt – uue suurvormimõõtmelise helitöö. Jänedal elav taevaste helide mees Urmas Sisask on septembri–novembrikuu jooksul oma kolmanda sümfoonia juba valmis kirjutanud, alapealkirjaks "Aegade hämarusest". Teema on autor kirja pannud juba tosina aasta eest, kui sündis tütar Tiiu.

Esiettekandeks vabariigi aastapäeval valitakse kolmest tööst parimaks loetav, teisi mängitakse hiljem.

Vastandlike arvamustega Pärnu muusikakriitikud

Muusikakriitikute vastandlike arvamuste värske näite interpreedi toimetulemisest leiame Pärnu Postimehes kõrvuti äratoodud kirjutistes. Räägitakse sellest, kuidas Valdo Subi esitas Pärnu Linnaorkestri kontserdi ajal Jüri Alperteni taktikepi all saksa helilooja Max Bruchi (1838–1920) Viiulikontserdi.

Heli Okas kirjutab: "Traditsiooniliselt kolmeosalise viiulikontserdi solist Valdo Subi ei suutnud konkursiks ettevalmistatud kontserdi kõikides osades solisti rollis domineerida, oli tunda ka tehnilist ebapuhtust."

Kelly Roosmaa ja Indrek Kalbuse arvamused: "Tõeliseks elamuseks kujunes teine teos (Bruchi Viiulikontsert). Solist oli Valdo Subi – täistabamus! Kaunis toon, olgu siis kiired passaažid või nukker kantileen, suurepärase teose sisu ja tunnete äratabamine, puhas tehnika – ühesõnaga perfektne esitus."

Uus Valge daami lavastus võtab ilmet

Uue Haapsalu legendi–ainelise etenduse lavastajaks on Hardi Volmer, põhimotiiviks ajastutruudus. Muusikat esitab Hortus Musicus. Harrastusteatri Randlane jõududele lisaks kavatsetakse projekti kaasata ka professionaalseid näitlejaid.

Randlase lavastaja Marina Sillaste ütles ajalehele Lääne Elu, et muusikat on nõus kirjutama Sven Grünberg, kuid alles siis, kui talle makstakse 200 000 krooni. Projekti kogumaksumuseks eeldatakse umbes 1 miljon krooni.

Kellele kuuluvad kaks trompetit ja tuuba?

Rapla maakonnas tekkis vaidlus Kaitseliidu kohaliku maleva ning selle juures tegutsenud ja seejärel lahkulöönud puhkpilliorkestri vahel selle üle, kellele kuuluvad kaks aastat tagasi orkestrile ostetud kaks trompetit ja üks tuuba. Orkester arvab, et talle. Maakonna omavalitsusjuhid asusid seisukohale, et need on 1995. a. ostetud omavalitsuste raha eest Kaitseliidu Rapla malevale ja järelikult kuuluvad talle.

Meenutati äsjalahkunud Albert Uustulndi

11. novembril korraldas Saaremaa Merekultuuri Selts tuntud kirjaniku ja merelaulude looja Albert Uustulndi sünniaastapäevale pühendatud kohviõhtu. "Albert Uustulnd oli Merekultuuri Seltsi asutajaliige ning võttis seltsi tegevusest osa niikaua, kuni tervis lubas", rääkis ajalehele Oma Saar seltsi esimees Bruno Pao. Uustulndi tõhusal toetusel pandi alus Saaremaal toimuvale sügisesele merelaulude festivalile "Vesikaare tuul". "Albert ise enam võistlusele laule ei kirjutanud, ütles, et las osalevad nooremad," meenutas Pao. Tema poeg Lembit Uustulnd osales mõlemal korral ja kirjutas kaks ilusat laulu, mis on samuti jäädvustatud hiljuti välja antud plaadil, kus on palju Alberti ilusaid merelaule."

Mälestusõhtu sõnalis-muusikalist osa aitasid sisustada Tõnis Kipper, Rein Orn, ansambel Mariella ja Lümanda naisansambel.

Malle Elveti sõnumid

Tartus uus kontserdisaal

Mardipäevaks sai renoveerimise tulemusel Tartu O. Lutsu nimeline keskraamatukogu juurde ligi 600 ruutmeerit kultuuripinda, kus paikneb nüüd raamatukogu muusika– ja kunstikirjanduse osakond (juhataja Meeri Salu). Sinna on toodud varem Tähe tänaval paiknenud muusikaosakonnast üle rohkesti noote, muusikakirjandust, umbes 7000 vinüülplaati. CD–sid on veel vähe. Uutes ruumides on ka kaks spetsiaalset lauda helitehnika abil muusika kuulamiseks.

Selle kompleksi osaks on 100–kohaline kontserdisaal, mis on ehitatud EV Kultuuriministeeriumi ja Tartu Linna kultuuriosakonna toetusel. Avakontserdi põhjal, kus esitati nii vokaal– kui ka instrumentaalmuusikat ega puudunud ka mardipäeva hõng, hinnati uue saali akustika heaks.

1976. aastast peale Tähe tänava filiaalis Leili ja Endel Kangro algatusel asutatud muusikaosakonnas on peetud rahva hulgas populaarseid salongiõhtuid, mida on kutsutud ka agulirahva muusikateatriks. Seal on esinenud pea kõik tuntud Tartu muusikud, kasutades neid õhtuid ka ringreisieelseteks peaproovideks. Uue kontserdisaaliga südalinnas on loodud soodsad tingimused selle kauni tava jätkamiseks ja edasiarendamiseks.

Mälestuskontserdil Tartus ka uustulnuk Lääne–Virumaalt

Traditsioonilisele Üliõpilassegakoori laulule advendiküünla süütamisel Tartu raekoja ees järgnes tänavu samal õhtul ülikooli aulas kontsert "In memoriam", heliloojate–dirigentide Mart Saare 115., Jüri Variste 90. ja Roland Laasmäe 75. sünniaastapäeva tähistamiseks. Lauldi nende ja teiste eesti heliloojate laule. Kuulajate ette astus kordamööda 8 segakoori Tartust ja Tartumaalt.

Üllatusesinejaks oli alles tänavu sügisel asutatud Lääne–Virumaa Noortekoor. Ligi 30 noort gümnasisti selle maakonna erinevatest koolidest (Rakverest, Tapalt, Kadrinast jm.) käivad kord kuus laule kokku harjutamas Rakvere reaalgümnaasiumis. Koori juhatab Virumaalt pärit Tartu Õpetajate Seminari muusikaõpetaja Tiiu Millistfer.

"Anna noortele võimalus ise teha ja sa näed, milleks on nad võimelised,"

ütles Tartu Karlova muusika süvaõppega gümnaasiumi direktor Undel Kokk selles koolis 1. novembril korraldatud Valgre laulude festivali kohta. Ja täpsustas: "Tehtud on superhästi, helitehnika Tartu parim."

Neid selles koolis 1987. aastast peale korraldatavaid festivale on traditsiooniliselt organiseerinud õpilased ise, põhiliselt abituriendid. Tänavune 10–liikmeline orgkomitee (esimees 12.–a klassi õpilane **Paavo Nõgene**, dirigendi Endel Nõgese poeg) alustas tööd juba maikuus. Kutsed saadeti igale poole, kus teati tegeldavat muusika süvaõppega või kus muidu laulmine heal tasemel. Sponsoreid leiti 62, neilt saadi 140 tuhat krooni. Kokku saabus rekordarv osalejaid – 230 (solistid, ansamblid, õpetajad, saatjad) peaaegu kogu Eestist. Esmakordselt oli kasutusele võetud ka kooli võimla, kohvikuks kujundatud ruumis sai saalis toimuvat jälgida videolinal.

Konkurss kestis kella 10–st hommikul kella 19–ni, esinejaid oli 59. Elavaks sidemeks Valgre ja tänase päeva vahel olid mitmetes orkestrites koos Valgrega esinenud **Heino Avarsoo** meenutused.

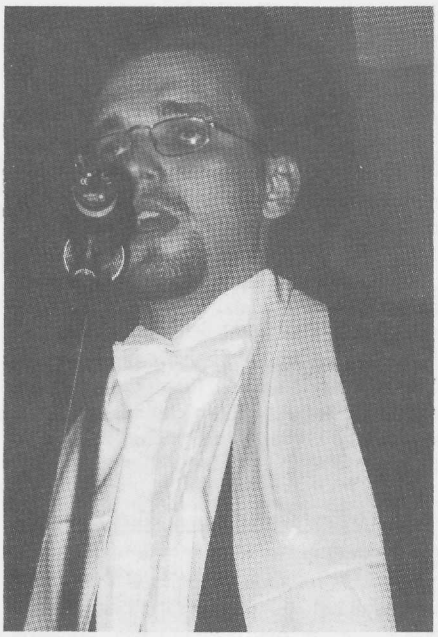

Ivo Posti

7–liikmeline Ûürii (esimees Tarmo Leinatamm) üksmeelse otsuse kohaselt sai Grand Prix koos kollase korpusega värviteleriga Kilingi–Nõmme tütarlaps **Liisi Koikson** Toomas Volli lauluklassist. Edukalt esines ta ka Kilingi–Nõmme tütarlastest ja Otsa kooli noormeestest moodustatud ansambli Q–s Q–d (Kuus kuud), peapreemia aga napsas ansamblite osas **Nimetu** Thea Paluoja laulustuudiost Raplast. Eri kategooriates jagus sooloesikohti tartlastele ja Paidesse.

Meesesinejaid oli vähe. Üks neist — Karlova kooli vilistlane, praegune TÜ ajalootudeng **Ivo Posti** sai aga auhindu kõige rohkem – kolmel korral – kui parim meessolist, parim Valgre laulu esitaja ja *feelingu* ehk tõelise tunde tekitajana.

Lõuna–Eesti meeskoorid jõudsid nais– ja segakooride järele

Nais– ja segakooride eeskujul korraldasid ka Lõuna–Eesti meeskoorid 8. novembril Tartu Ülikooli aulas oma laulupäeva. 13 koorist esinesid 7 – Tartu Akadeemiline Meeskoor Gaudeamus, EMLS Tartu Meeskoor, Võru, Elva ja Haaslava koor ning üle–eestiline Forestalia kolmelaululise iseseisva kavaga. Kuigi auhindu välja ei jagatud, oli võistlusmoment siiski olemas; naisdirigentidest (Valve Uibopuu, Valli Ilvik, Laine Jänes) koosnev Ûürii analüüsis kohustuslike laulude (Miina Härma "Meestelaul" või Aleksander Lätte "Malemäng") esitamist. Lõpuks laulis ühendkoor ning Ûürii liikmetest said dirigendid.

"Eriti väikestele kooridele, kes ei esine kontsertkooridena, on sellised ettevõtmised innustavaks süstiks. Nad tunnevad siis õiget meestelaulu mõnu," ütles Elva meeskoori dirigent Anne Raudsaar, kuid lisas: "Meeskooridel napib noori säravaid hääli." See mure on üldine. Kuulajate hulgas aga noori oli ja avaldati lootust, et see üritus aitab neid tulla rohkem ka ise laulma.

Eesti ja Soome tugevate noortekooride ühiskontsert

Isadepäeval esinesid Tartu Ülikooli aulas kaks sõpruskoori – Tartu Noorte Koor ja Lahti Tiirismaa Lukio segakoor.

Üle 60 lauljaga Tartu Noorte Koor, mille asutamisest möödub eeloleval kevadel 15 aastat, koosneb põhiliselt Tartu muusika süvaõppega gümnaasiumide õpilastest, kellest mitmed on ka veel üliõpilastena sinna jäänud laulma. See koor esitab nõudlikku repertuaari, on edukalt esinenud mitmes välisriigis, seehulgas konkurssidel. Linditäis laule on juba kassetil ning aastapäevaks on plaan välja anda uus kassett ja CD–plaat. Seekord juhatasid Kadri ja Riho Leppoja ning Kai Kink.

Esimene oligi varem Soomes töötades tutvunud Lahti dirigentide Tuula Lehto ja Paavo Kiiskiga, kes nüüd Tartus dirigeerisid Lahti Tiirismaa muusika süvaõppega kooli koori. See koor esines ka Mart Reiniku gümnaasiumis iseseisva kontserdiga, tutvus Tartu muusikaeluga, sh viibis Händeli barokkooperi "Xerxes" esietendusel.

Tartu Noorte Koori dirigendid (vasakult): Kadri Leppoja, Kai Kirik ja Riho Leppoja

Ühest kivist üle, teine ikka teel ees

15. novembril Paide Gümnaasiumis toimunud **Eesti Meestelaulu Seltsi** aastakoosolekul kõlas nii EMS–i esimehe Jaan Otsa kui ka revisjonikomisjoni aruandest uhkus selle üle, et lõppeva aasta põhiülesanne on suures osas täidetud. Selleks oli eelarve korrastamine. Kui aasta tagasi oli EMS pankroti äärel (puudujääk 33 000 krooni), siis selle aasta lõppedes ollakse juba plussis (on suudetud säästa umbes 55 000 krooni). Kummitama on jäänud teine probleem: väheneb pidevalt EMS–i liikmeskooride arv. Võrreldes oma kõrgajaga on lauljate arv kahanenud umbes 1000 liikme võrra. Paljud sõnavõtjad rõhutasid vajadust see tendents peatada.

Järgmisel aastal täitub 10 aastat seltsi asutamisest. Sellele tähtpäevale ja Eesti Vabariigi 80. aastapäevale ongi pühendatud enamik tulevaks aastaks kavandatud üritusi. Neist olulisemad on kolm: üle–eestiline meeskooride laulupidu Saaremaal, meeskooride võistulaulmine ja seltsi 10. aastapäevaga seotud üritused novembrikuus Viljandis.

Saaremaa laulupeost rääkides rõhutas dirigent Jüri Rent, et selle ürituse ja 1999. aasta üldlaulupeo repertuaar mõningal määral kattub. 1999. aasta üldlaulupidu on mõnevõrra erinev varasematest. Peole suurema muusikalise kaalu andmiseks on kaasatud Eesti kõik kolm professionaalset orkestrit koos oma peadirigentidega ja üldlaulupeo esimese päeva kava koosneb ka meeskooride repertuaari osas üsnagi nõudlikest teostest. Samad laulud on kavas ka Saaremaa laulupeol. Hr. Rent soovitas dirigentidele kava komplitseerituse tõttu õpetada meestele sellest nii palju, kui nad suudavad omandada. "Sellest pole midagi, kui kõike ei suudeta ära õppida," ütles ta.

Saaremaa laulupeo kavas on ka möödunud suvel manalateele läinud asjaarmastaja helilooja Albert Uustulndi laul "Saaremaa hümn", mis jäi tema viimaseks helitööks. Kuna EMS-is on tekkinud probleeme liikmemaksude õigeaegse laekumisega, ei lubata Saaremaa laulupeol esineda neil kooridel, kes pole liikmemaksu ära tasunud.

Tuleva aasta teine olulisem ettevõtmine on meeskooride võistulaulmine, mida kavatsetakse läbi viia Estonia kontserdisaalis. Eeskuju on võetud Eesti Naislaulu Seltsi selle aasta analoogsest edukast üritusest. Kutsuti kõiki liikmeskoore üles võistulaulmisest aktiivselt osa võtma. Ka rahalised auhinnad on üsnagi kopsakad.

Oli ka lühisõnavõtte, kus tehti mitmeid ettepanekuid. Ühe kõneleja arvates oleks vaja hakata organiseerima meeskooride kontserte sõjaväeosades. Järvamaalt pärit Ado Seire tegi ettepaneku püstitada mälestustahvel esimese Eesti Üldlaulupeo teadustajale — Järva–Jaani koguduse pastorile Adolf Lukkile. Arvatakse, et samast suguvõsast pärineb ka Bruno Lukk.

Veel kõneldi EMS–ile kunagi kuulunud majast Tallinna vanalinnas. Kuna aga selle majaga seotud probleemide lahendamine läheks seltsile maksma mitu miljonit krooni, otsustati omandiõiguse taastamine päevakorrast maha võtta. Koosolek lõppes ühise meestelauluga.

Aaro Pertmann

Kooriühingus ja tema alaliitudes

Novembris algas kontserdisari "Muuseumi muusikatund", mille korraldavad Niguliste Muuseum–Kontserdisaal ja Eesti Kooriühing. Igal laupäeval kell 11.30 toimub Nigulistes koorikontsert, esinevad Eesti parimad amatöörkoorid. Sarja raames, mis kestab mai lõpuni, on seega 31 kontserti.

1. novembril esinesid Teaduste Akadeemia nais– ja meeskoor, 8. novembril tähistati mitme koori kontserdiga muusikapedagoogi–koorijuhi Ene Kangroni 50. sünnipäeva, 15. novembril laulis Vanalinna segakoor, 22. Tallinna Kammerkoor ja 29. Paide kammerkoor.

9. novembril oli Eesti Naislaulu Seltsi ja Estonia kontserdisaalis Eesti Naislaulu Seltsi ja Perefondi korraldamisel traditsiooniline Isadepäeva pidulik kontsertaktus, kus esines ka pianist Kalle Randalu.

9. novembril pidasid G. Otsa nim. Muusikakoolis aastakoosoleku Eesti puhkpilliorkestrite juhtid. Tehti ülevaade möödunud hooajast ja peeti plaani 1998. aasta tegemisteks. Seal vastuvõetud pöördumisele EV haridusministri poole. mis viimasel hetkel jõudis ka novembrikuu Muusikalehte (lk. 9), ootavad orkestrijuhid kannatlikult vastust praegu poliitilisse keeristormi sattunud ministeeriumilt.

22. ja 23. novembril toimus Tallinnas konkurss Eesti Noorte Puhkpilliorkestri kõigisse pillirühmadesse. Sõelale jäi 17 uut mängijat. Eriti head tööd on tehtud Narvas, Narva–Jõesuus, Põltsamaal ja Saaremaal.

Hendrik Vestmann

Tallinna Muusikakeskkoolis

Tšehhimaal toimunud konkursil sai noor pianist Sten Lassmann I järgu diplomi. Sealt naasnult esines ta plaaniväliselt ja õnnitlusi vastu võttes koos teiste solistidega 16. novembril Tallinna Muusikakeskkooli õpilaste kontserdil Estonia Kontserdisaalis. Seal lõid kaasa ka TMK puhkpilliorkester (dir. Avo Ots), keelpilliorkester (dir. Toivo Peäske), sümfooniaorkester (dir. Lilyan Kaiv) ja kammerkoor (dir. Evi Eespere). Viimane oli enne seda käinud oktoobri lõpul - novembri algul kontserdireisil Hispaanias ja Prantsusmaal.

Tallinna mitmetes kontserdipaikades toimusid novembris TMK muusikapedagoogide õpilaste kontserdid. 2. novembril andis Mustpeade Majas kontserdi TMK keelpillikvartett.

LOENGKONTSERDID KITARRIMUUSIKA AJALOOST

Eesti Kitarriseltsi organiseerimisel ja Eesti Kunstimuuseumi kaasabil toimub 1997/98. hooajal Tallinnas Adamson–Ericu muuseumi suurepärase akustikaga ruumides (Lühike jalg 31) oktoobrist maini ***8 loengkontserti kitarrimängu ajaloost*** *– iga kuu üks. Kahel esimesel loengkontserdil käsitleti varasemat perioodi, 14. detsembril on kavas barokkajastu heliloojate (J. S. Bach, A. Vivaldi jt kitarrilooming, 18. jaanuaril kuuekeelse kitarri sünd, 15. veebruaril ja 23. märtsil Euroopa 19. ja 20. sajandi alguse kitarrimuusika suurkujud, aprillis ja mais modernmuusika ja jazzkitarr.*

Ettevõtmise primus motor on ***Heiki Mätlik****, kaasa löövad Eesti klassikalise kitarri solistid Kuldar Kudu, Peeter Prints, Meelis Milli, Eesti Muusikaakadeemia kitarri eriala üliõpilased, muusikakoolide õpilased.*

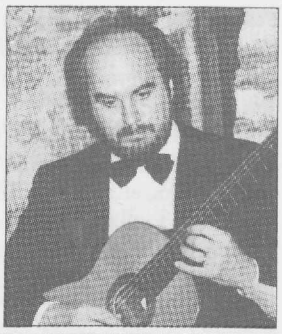

Loengkontserdid algavad tavaliselt kell 13, pilet 25 EEK.

Teatri- ja Muusikamuuseumist

* Novembrikuu üheks oluliseks sündmuseks muuseumi jaoks oli Eesti Helilojate Liidu arhiivi üleandmine TMMi muusikaosakonnale. Heliloojate Liidu 20. novembri juhatuse koosolek juhatatigi sisse selle piduliku protseduuriga. HL–i esimees Lepo Sumera ning Eesti Muusikafondi direktor Raimo Kangro tutvustasid arhiivi sisu. Arhiivi vastuvõtjateks olid TMM–i direktor Arvo Saar, muusikaosakonna juhataja Alo Põldmäe ja peavarahoidja Sirje Vassar.

Arhiivis kajastub kogu Heliloojate Liidu tegevus alates 1944. aastast 1989. aastani. Veel on selles suur hulk surma läbi lahkunud heliloojate toimikuid ja Eesti Muusikafondi ning HL–i ametiühingu tegevust kajatavaid materjale.

Alo Põldmäe

OONURME

See lugu hakkas peale 1995. a. Mu isa talumaja Alutagusel Oonurmes on säilinud, suvel puhkasin seal. Tuli külapäev, tekkis mõte seda lauluga mitmekesistada. Panime kokku nimekirja veerandsajast inimesest, keda teadsime viisi pidavat, tegime paar proovi, laulsime külapeol 3 laulu.

Asi oleks võinud sinnapaika jääda, kui kohalikud poleks peale käinud; kas ei saaks kuidagi jätkata, kuigi Tallinnast Oonurme on 160 kilomeetrit? Nii oleme me jätkanud: iga kahe–kolme nädala tagant käin ma koos tütre Elo Kaareperega Oonurmes reede ja laupäeva õhtul kooriproove tegemas.

See pole olnud niisama laulmine, vaid ikka mingi eesmärgi nimel: umbes pool aega jõulukontserdiks, pool aega millekski muuks. 1996. õppisime laule Virumaa laulupäevaks. Mullu suveks pretendeerisime ja saimegi esinema Baltoskandia laulupäevale Gotlandil. Seejärel korraldasime veel Oonurme I laulupäeva, kus osalesid kõik Virumaalt Gotlandil laulmas käinud koorid ja ka EKE Inseneride Meeskoor Tallinnast. Ehitasime väikese laululava: talumehed andsid palgid, Tudu metsamajandi mehed lõid pingid kokku. Tööd tehti põhiliselt entusiasmist, natuke pidi vald ka raha kulutama.

Praegu valmistume jõulukontserdiks, mis saab suvel, on veel lahtine. Laululavale on kavas kõlakoda peale ehitada, sinna juurde veel väikesed riietusruumid. Üks idee on vaheldusekс kutsuda külapäevale professionaalseid lauljaid, kes esitasid katkendeid operettidest. Siin tuleb juba rohkem raha mängu panna kõlakoja projektiks, kallimateks materjalideks. Sponsorite otsing käib täie hooga.

Oonurme on väike küla, kui metsatalud kaasa haarata, umbes 100 elanikuga. Õnneks on sinna aga jäänud palju noori peresid, kes on osanud leida endale kohapeal tegemist. On turismitalu, ka koolimaja teisel korrusel on hotellitoad. Kokku on voodikohti 20 ümber. On kauplus, mida peavad 3 perekonda. Pagaritöökojas tehakse leiba, saia, kooke.

Neis töötavad noored inimesed on laululembelised, ka kohalikud kooliõpetajad, vallaametnikud. Laulmas käib ka Tudulinna vallavolikogu esimees. 15 kilomeetri kauguselt Tudulinnast tuleb autoga 4–5 inimest, Avinurme naiskoori dirigent koguni 30 km kauguselt, arvukalt käib lauljaid Tudust. Hääleproovi pole olnud vaja teha, oleme võtnud neid, kellest teame, et nad viisi peavad ja sellised on olnud ka hiljem juurdetulejad. Praegu on kooris umbes 30 inimest, keskmine vanus 35 aastat. Noored orienteeruvad kiiresti, neil on hea mälu, muusikat on nad õppinud nii palju, kui on seda keskkoolis õpetatud. Paar pensionäri on ka hulgas, kuid nad paistavad tundvat end noorte hulgas hästi. Naisi on küll poole rohkem kui mehi, aga eks nii on ju ikka olnud Eesti taidluskoorides. Ja mehi jätkub ka nii palju, et võime neljahäälsed laulud korralikult ära laulda.

Laulukoori loomine ja püsimine on, nagu ütlesin, kohalike inimeste algatus. Aga ma ei ütleks, et mulle see midagi ei annaks. On ikka tore juhatada koori sama kooli saalis, kus ma 1944. aastal kooliteed alustasin. Ja algul lõi kooris kaasa ka mu esimene laulmisõpetaja Hans Rennel, suur muusikasõber, kes on ka palju kvartettides laulnud. Ta on küll pensionieas, aga lauluhääl on tal veel hea. Kui hakkasime Gotlandi kava ette valmistama, ütles ta aga, et tema pea on 8 keele äraõppimiseks liiga vana ja jäi kõrvale. Tema minia on aga koorivanem. Selle liikmed pole aga mitte ainult entusiasmi täis, vaid ka väga sõbralikud ja rõõmsameelsed inimesed. Ütleksin, et meil on vastastikune vajadus iga 2–3 nädala tagant kokku saada.

Vaevalt ma kuskil Võrus või Viljandis hakkaksin niimoodi Tallinnast regulaarselt koori juhatamas käima. Aga oma lapsepõlvemaaga on teine lugu. Ma ei tea, kas niisuguseid "hulle" nagu mina ja minu tütar, on Eestimaal ka teisi. Mõnikord on minu käest küsitud ja ma olen ka ise mõelnud, kas võiks lugu ka mujal Eestimaal nii olla. Meil on ju mitmeid maalt, ka väikestest asulatest pärit tuntud muusikuid. Poleks ju paha, kui nad mingil kombel aitaksid kaasa kodukandi muusika– ja üldse kultuurielu ärkvelhoidmiseks ja elavdamiseks. Ka materiaalses mõttes: kui selline inimene kohalikke muusikategijaid juhtimas, on ka kergem raha hankida. Ja arvan, et oma sünni– ja kasvupaigaga tiheda sideme hoidmine annab ka hingele midagi. Mu tütrele ja mulle on see igatahes andnud.

Ants Üleoja

LAULJATE MÕTTEID

Ma naudin prof. Üleoja paindlikkust osata küla taidluskooriga tööd teha nii, et keegi ei tunne ennast puudutatuna oma mitteprofessionaalse taseme pärast.

Ma naudin Elo elujõudu ja särtsu, millega ta koori kohe esimestel proovihetkedel nakatab — ei tea sageli aimatagi, kui raske töönädal on tal olnud seljataga.

* * *

Gotlandil Visby linnas andsime oma kooriga iseseisva kontserdi. Kui tutvustasime oma koori ja ütlesime, et oleme pärit Eestist ühest väikesest metsakülast, kus elab ainult 100 inimest, kostis pealtvaatajate seast nagu ühest suust "Ahh!".

* * *

Oonurme I laulupäev sel suvel – majade vahelt, mis alati nii igapäevased, marssis uhke laulupeo rongkäik. Laulupeo rongkäik Oonurme külas – see oli kummaline vaatepilt.

TA TOIMUS JÄLLE, KOOLIDEVAHELINE KONKURSS

Tallinna Muusikakeskkooli (TMK) aulas. Klaveriõpilased TMK–st, Otsa–koolist, Tartu Elleri–koolist, Pärnu Humanitaargümnaasiumist (HG). Igal aastal novembris. Külakorda igas koolis. Iga nelja aasta tagant. Noored talendid, eesti klaverimuusika tulevik. Erutatud õpetajad, viimased nõuanded, kuluaarijutud. Úürii EMA emeriitprofessori Heljo Sepa eesistumisel, Ruth Ernstson, Renate Goznaja, allakirjutanu.

Üle 30 aasta igal sügisel. Keegi ei mäleta, millal alustati, aga algul olid Otsa– ja Elleri–koolid. Teised koolid polnud veel sündinud. 70–ndal esines esmakordselt TMK, 93–ndal HG.

Koolidevaheline konkurss. Otsa–kool särab. Nii palju häid mängijaid, peaaegu kõik venelased. Hästi õpetatud ka. Hästi, Orgse, Goznaja! Aga kes on Mailis Põld? Oskab töötada. Tartul pole ka viga. MIs on lahti TMK–ga? Mis demokraatia? Ligi pooled ei võtnud eelvoorust osa. Paras, niigi on teistele aastakümneid pähe istutud.

Aga Pakri on parim. Tema Beethovenile pole vastast.

Koolidevaheline konkurss. Pakri–kool, Orgse–kool, Põllu–kool. Otsa–kool parim.

Üks erakordne anne — Anne Reimann. Ei sobi koolide alla.

Nii lühidalt

Valdur Roots

(Välismaale komandeeringusse sõitnud autor lubab Muusikalehe jaanuarinumbris analüüsida toimunut pikemalt ning kõigile klaveriõpetajatele ja –õpilastele huvipakkuvalt. – Toim.)

KONKURSI TULEMUSED

IX klass – I kursus

Kavas: J. S. Bachi 1 kahehäälne ja 1 kolmehäälme inventsioon ning üks Mendelssohni Sõnadeta laul. Osavõtjaid 7.

I koht: Vladimir Võssotski – õp. L. Orgse, Otsa–kool.

II koht: Anna Šumilova – õp. E. Hansberg, Elleri–kool.

III koht: Carolina Krementski – õp. I. Floss, TMK.

X klass – II kursus

Kavas: 10–12 minutit pooleks eesti ja Schumanni–Mendelssohni väikevorme. Osavõtjaid 7.

Kuna parimad mängisid peaaegu võrdselt, siis neid kohtadesse ei jagatud.

Esile tõstetud ja eriauhind eesti teose esituse eest – Naily Šaripova – õp. M. Põld, Otsa–kool.

Esile tõstetud:

Jelena Suzdaltseva – õp. M. Ots, Otsa–kool.

Jekaterina Korotkova – õp. L. Tiivas, Otsa–kool.

Kristine Muldma – õp. A. Kuuseoks, TMK.

IX klass – III kursus

Kavas: Beethoveni sonaat. Osavõtjaid 15.

I koht: Ave Kruup – õp. M. Pakri, TMK.

II koht: Mari–Liis Sild – õp. M. Pakri, TMK.

III koht: Elo Toom – õp. R. Ernstson, Elleri–kool.

Esile tõstetud:

Margus Riimaa – õp. P. Paemurru, TMK.

Nele–Eva Steinfeld – õp. M. Põld, Otsa–kool.

Triin Hommuk – õp. L. Orgse, TMK.

Dainis Valpeberis – õp. E. Hansberg, Elleri–kool.

Darja Ignatova – õp. R. Goznaja, Otsa–kool.

XII klass – IV kursus

Kavas: Štšedrini prelüüd ja fuuga ning vabakava. Osavõtjaid 9.

I koht: Kristina Golik – õp. R. Goznaja, Otsa–kool.

II koht: Jane Susi – õp. K. Ernstson, Elleri–kool.

III koht: Julia Agejeva – õp. M. Põld, Otsa–kool.

Esile tõstetud:

Jekaterina Rostovtseva Štšedrini prelüüdi ja fuuga esituse eest.

Noored klaverimängijad ja Chopin

Lisaks nüüd juba traditsiooniks saanud klaveriõpetajate suvekoolile Rakveres, mis on olnud kokkuvõtvaks ja innustavaks stiimuliks Ida– ja Lääne–Virumaa muusikakoolidele, tuli nüüd Narva Muusikakool välja ideega korraldada Virumaa klaveriõpilastele konkurss F. Chopini helitööde baasil. Mõte sündis kontaktidest poolakatega, kes avaldasid osavõtusoovi.

Üritus sai teoks 21.–23. novembril k.a Narvas. Võistlemine oli planeeritud kahes vanusegrupis: 4.–6. kl. ja 7.–8. kl. Kõigil tuli mängida 2 Chopini pala.

Olime (žürii liikmetena) prof. Lilian Semperiga algul kaunis umbusklikud ja kartsime Chopini mängimise selles vanusekategoorias liig komplitseeritud olevat. Ei ole ju siin tegemist ainuüksi tehniliste raskustega, kuna see muusika nõuab teatavasti arenenud kõlameelt, oskust seda rakendada, muusikaliste peensuste fantaasiaküllast valdamist ja veel palju sellist, mis vajab teatud küpsust ja oleks nagu lastele vaevalt jõukohane.

Meie meeldivaks üllatuseks olid kavad õpetajate poolt koostatud valdavalt õpilaste võimeid arvestavalt ja osavõtnud 32 mängijat esinesid musitseerimisrõõmuga, väljendusrikkalt ja heal pianistlikul tasemel. Mängiti peamiselt noktürne, valsse, poloneese, prelüüde ja mazurkasid, ka üksikuid etüüde. Nagu võiski arvata, osutus kõige raskemaks mazurkade kaval–paindliku rütmifaktuuri lahtimõtestamine. On ju need peened miniatuurid pähkliks juba küpsetelegi pianistidele.

Esinesid põhiliselt Narva, Sillamäe ja Rakvere lapsed. Kahjuks jäid mingitel segastel asjaoludel esinema tulemata poolakad. Huvitav oli kuulata. Raskeks läks valida parimaid premeerimiseks. Õnneks oli žürii võrdlemisi üksmeelne. Loetlemata siin kõiki esiletõstetuid, tahaksin siiski ära märkida vanemas grupis mänginud Sillamäe tüdruku Viktoria Zeilja esitatud cis–moll etüüdi op. 25 ja c–moll poloneesi, Narva tüdruku Natalja Zelenjuki mängitud prelüüde ja nooremas grupis Aleksandra Dolgopolova poolt elamuslikku Es–duur noktürni.

Kogu ettevõtmine oli Narva muusikakooli eestvedamisel perfektselt organiseeritud. Poolapoolne osavõtt konkursist seisnes aga nende saatkonna ja mitmete muude esinduste aktiivses kaasalöömises. Poolakad olid kaasa toonud laureaatidele suured rahalised preemiad, hulgaliselt plaate ja noote Chopini muusikaga, lisaks sellele veel võimaluse kõigile esinejaile sõiduks Poolasse. Preemiaid lisandus ka sponsoritelt ja neid oli ohtrasti. Et õrritada teisi selliste ürituste korraldajaid ja pealinna suurfirmasid, toon siinkohal peale Poola Vabariigi Suursaatkonna, Eesti–Poola Seltsi, Poola Vabariigi välisministeeriumi ja Chopini Seltsi Varssavis veel ära mõned: Miroslaw Pienkowski – ärimees, Saksa firma "Trison GMBH", Narva Linnavalitsus, Balti Elektrijaam, AS–d Koda–Lij, Geneva, Lenar, OÜ Faren – Kanada korporatsiooni DS–Max filiaal, Narva Valvekoondis, Jakub Wolasiewicz – Poola Vabariigi suursaadik Eestis, Jacques Faure – Prantsuse Vabariigi suursaadik Eestis, Aleksei Gluhhov – Venemaa suursaadik Eestis.

Konkurss lõppes piduliku kontserdi– ja lillederohke preemiate kättejagamisega Narva linnuse puupüsti täiskiilutud saalis.

Väga tahaks korraldajaile ja õpetajaile omalt poolt soovida jõudu ja edu organiseerimaks edaspidigi midagi taolist ja siis juba veidi "laiemas geograafias" osavõtjatega.

Leelo Kõlar

Eesti muusika kõlas Jaapanis

30. oktoobrist 8. novembrini külastas Jaapanit kultuuridelegatsioon, mille koosseisus kammerkoor Eesti Projekt (dirigent Anne–Liis Poll) ja rahvamuusikaansambel Alle–aa Viljandist. Võeti ainsa Euroopa esindajana osa Fukui Rahvusvahelisest Folkloorifestivalist Lõuna–Jaapanis ja anti kontserte Hokaido saarel Sapporos ja Kushiros. Oma kohalviibimisega austasid meie rühma Jaapani Eesti saatkonna töötajad, Fukuis hr. Marek Luts ja Hokaidol hr. Heiki Vallaste. Arvukatel kõrgetasemelistel vastuvõttudel aitasid nad tänu oma jaapani keele valdamisele luua sundimatu õhkkonna.

Jaapani–Eesti Sõprusühingu vastuvõtt Kushiros (Hokaido).

Nii koor kui rahvamuusikud näitasid oma parimat vormi. Kammerkoori kavas olid Veljo Tormise ja Cyrillius Kreegi rahvamuusika seaded, mis jaapanlaste poolt väga hästi vastu võeti. Koori ja rahvamuusikarühma kava moodustasid sobiva terviku. Toimus ka kaks n–ö vahetuskontserti jaapani kooridega, kus koorid laulsid igaüks oma repertuaari ja ühiselt kanti ette jaapani rahvalaulu seadeid. Need kontserdid olid mõlemale poolele enneolematult emotsionaalsed. Väliselt on jaapanlased väga viisakad, korrektsed ja vaoshoitud, kuid nende ühiskontsertide ajal kogesime nende spontaansust suhtlemises ja siiraid rõõmuavaldusi.

Hokaidol viibisime Jaapani–Eesti Sõprusühingu kutsel. Viis aastat tagasi eestlanna Sirje Okada eestvõttel asutatud ühing on võtnud eesmärgiks edendada kultuurikontakte Eestiga. Varem on võõrustatud rahvamuusikarühma Torupill ja tütarlastekoori Ellerhein ning mitmeid delegatsioone teistelt elualadelt. Meile osakssaanud külalislahkus ja huvi väikese Eestimaa vastu oli senikogematu.

Anne Ojalo,
rühma juht

Eesti muusika Uus–Meremaa raadios

Hiljuti meile saabunud info kohaselt oli ajavahemikus 12.–17. oktoobrini Uus–Meremaa riigiraadios eesti muusikale pühendatud nädal, see tähendab tunniajane saade eesti muusikast iga päev. Saatejuht John Button tutvustas mitte ainult eesti muusikat ja kultuuri, vaid rääkis ka veidi Eestimaa ajaloost ja poliitilisest situatsioonist, selle seotusest maailma ajaloo ja kultuuriga. Eestisse on jõudnud ka saadete tekst, kus on tõesti üsna oskuslikult lähenetud nii eesti muusika ajaloole (Johannes Kappel, Miina Härma, Artur Lemba, Artur Kapp) kui ka tänapäevale. Hilisemast ajast on rohkem jutuaineks olnud heliloojad Eduard Tubin, Veljo Tormis, Arvo Pärt, Lepo SUmera ja Erki–Sven Tüür.

Nende kuue päeva jooksul võis Uus–Meremaa raadios kuulata tervelt ca 300 minutit eesti muusikat. Kõlas Rudolf Tobiase, Arvo Pärdi, Eduard Tubina, Heino Elleri, Erki–Sven Tüüri, Veljo Tormise, Artur Lemba, Lepo Sumera, Ren, Eespere, Miina Härma, Kaljo Raidi muusika, muidugi erinevas mahus. Autorid on nimetatud selles järjekorras, nagu muusika saadetes kõlas. See nädal nii kauge riigi raadios tõestab järjekordselt, et eesti muusika vastu on maailmas suur huvi.

Mare Põldmäe

Eesti noorte akordionistide debüüt rahvusvahelisel konkursil Itaalias

Sel sügisel käisid Tartu I muusikakooli õpilased esmakordselt kuulsal akordionistide konkursil Itaalia Aadria mere äärses väikelinnas Castelfidardoses. Luurel, nagu nad ise ütlesid. Võistlejateks olid trio, mille moodustasid Parvepoistena tuntud 16–aastased kaksikvennad **Kaido ja Maido Parv** ja 17–aastane **Lilia Tsahuhhina** ning üksikesineja 15–aastane **Ingmar Otsing.** Kaasa sõitsid sõidu mõtte algataja **Kaido Otsing**, Tartu akordionipäevade korraldaja **Ursel Oja** ja kontsertmeister **Maike Otsing**, kes olid vaheldumisi ka mikrobussijuhtideks. Sõit oleks peaaegu pooleli jäänud, kui Hamburgi lähistel läks buss rikki. Sealt saadi rentida teine buss. Omakorda anti kohalikus väikelinnas Hüllehorstis kaks kontserti – esimene minnes, teine tulles – ning sealses ajakirjanduses kiideti eestlaste mängu ning jutustati nende bussiäpardusest.

Castelfidardoses peeti konkurss 22. korda, kohal oli 300 pillimeest, enamikus seal juba korduvalt esinenud, peamiselt itaallased ja prantslased. Eestlasi loeti koos brasiillastega eksootiliseks rahvaks. Ainult eestlased ja bulgaarlased esinesid Weltmeistritel, teised mängisid nupp–pillidel, mis on tunduvalt kallimad, aga ka tehniliselt palju paremad ning neil on kergem saavutada häid tulemusi.

Konkurss toimus 14 kategoorias, üheaegselt 3 saalis. Triol tuli kava muudatuste tõttu võistelda juba veerand tundi pärast kohalesaabumist. Ta sai 4. koha. Žürii heitis ette vähest emotsionaalsust, kaasaelamist. Selles kategoorias tulid esikohale soomlased. Ingmar Otsing jäi oma kategoorias 10. kohale. "Oleme kogemuste poolest rikkamad. Me ei läinud kõrgeid kohti võtma. Järgmisel korral püüame olla emotsionaalsemad," ütlesid sõidu kaasateinud.

Elamusi saadi rohkesti. Ainuüksi 6 akrodionivabrikut teevad Castelfidardose tõeliselt omanäoliseks. Ühes neis käisid ka eestlased, kus nad kuulsid, kuidas põlvest põlve antakse edasi käsitsi pillide valmistamise kogemusi, said ise proovida meistrite poolt vastvalmistatud pille, nautida nende kõla.

Malle Elvet

Kaubeldi edukalt regilaulu saatel

Rakvere Tarvanpää folkloorirühm Rikkad ja Ilusad (tegemist olevat vaimse rikkusega) käis Helsingi vana sadama messikeskuses soomlastele neile tundmatuid mardipäevakombeid tutvustamas. Lauldi regilaule ja pilluti rahva hulka viljakust sümboliseerivaid viljateri ja herneid. See soodustas soomlaste poolt laadale toodud Eesti kauba ostmist.

PIDULIKUD AVAETENDUSED KALLITES OOPERIHOONETES, AGA...

MADRIID

1988. a. läks renoveerimisele üks maailma suurimaid, vanemaid (avati 1850) ja kuulsamaid oopereid – Teatro Real Madriidis. Nüüd avati see pidulikult uuesti – 5 aastat plaanitust hiljem ja renoveerimine oli läinud 4 korda kallimaks kui esialgu planeeritud – 21 miljardit peseetat (160 miljonit USD).

Kõik need 9 renoveerimise aastat on olnud täis poliitikute ja kunstiinimeste omavahelist võitlust, intriige, skandaale, ka kummalisi õnnetusjuhtumeid. See on Hispaania avalikkust ärevuses hoidnud pea mitte vähem kui baski terrorism. Suuri sõnalahinguid on peetud selle üle, millega katta istmed pealtvaatajaile, mis värvi tulevad seinad jne. Peaarhitekt Jose Manuel suri 1992. a. südameataki tagajärjel teatri renoveerimise käiku vaatama palutud ajakirjanike silme all. Kui need olid 1995. a. jällegi kohale kutsutud, prantsatas põrandale 3 tonni raskune kandelaaber, aasta varem oli palkonilt surnuks kukkunud üks lukkseppadest.

Nüüd on valmis nii vaatesaal 1600 pealtvaatajale kui ka 1430 ruutmeetri suurune lava, 18 vertikaalselt liikuva platvormi süsteem lavapiltide kiireks vahetamiseks. Aga, nagu teatab ajakiri Combio, raha on järele jäänud nii vähe, et võidakse muretseda ainult teisesordiline klaver.

Pidulikul avamisel, kus olid kohal kuningas ja kogu Hispaania eliit, etendati Manuel de Falla ooperit "La Vido Breve" ja balletti "El Sombrero de los Tres Ricos", aga vaidlus teatri edasise repertuaaripoliitika üle on äge. Direktor Juan Cambreleng eelistab Hispaania oma heliloojate teoseid, kuid kurdab, et nende hulgas on lavastamistväärivaid vähe. Teisalt nõutakse rohkem välismaist repertuaari.

Ent see pole peamine mure. Piletid taasavamisetendusele müüdi ära küll 3 päeva jooksul, kuid on tõsiseid kahtlusi, kas edaspidi on pealtvaatajaid piisavalt. Isegi hoopis väiksem Zerzuela teater, kus viimastel aastatel on etendatud oopereid, pole suutnud kindlustada täissaali. Mõned arvavad, et Hispaania pealinna pole üldse vaja ooperit. Helilooja Cristobal Malffter aga väidab, et kui Teatro Real'ist asja ei saa, tuleb Hispaania kui riik kinni panna.

DPA – ETA

TOKIO

Tokio 234–meetri kõrguses pilvelõhkujas avati Jaapani esimene ooperi–, balleti– ja teatrikompleks. Sellesse kuulub 1810 kohaga ooperi– ja balletisaal, 1038 kohaga teatri– ja moodsa tantsu auditoorium ja 468–kohaline avangarditeater.

Välismaalased etendasid Jaapanis esmakordselt ooperit 1894. a. Jaapani oma esimene professionaalne lääneliku ooperi trupp, kes esines kabukateatrites ja kinodes, loodi 1934. a. Sõjajärgsetel aastatel on muusikalavastuste populaarsus Jaapanis pidevalt tõusnud ning häid lavateoseid on loonud Jaapani oma heliloojad. Praegu on riigis 137 ooperiansamblit. Arvatakse, et publiku puudust uuel teatrikompleksil ei tule.

Probleemid on muus. Kompleksil pole oma kollektiive. Avaetenduse andis seal Tokio Rahvusteater, mängides 71–aastase helilooja Ikuma Doni ooperit "Takera" 12. sajandil elanud legendaarsest Jaapani printsist. Edaspidi aga kavatsetakse põhiliselt külalisnäitlejate ja -truppidega etendada Euroopa klassikalisi oopereid. Veel sel aastal on kavas Verdi "Aida", Wagneri "Lohengrin" jt. Tokyo Journal on pealkirjastanud artikli uuest kompleksist "Teatrifantoom" ning leiab, et külalissolistidele makstavad suured summad oleks otstarbekam kulutada kohalikele talentidele.

DPA – ETA

PIANIINO EEST MAKSTI ÜLE MILJONI DOLLARI

Londonis müüdi oksjonil rekordhinnaga 614 000 naelsterlingit (1,2 miljonit dollarit) ühele USA–s Massachusettsi osariigi instituudile haruldane Steinway pianiino, mille on uusklassitsistlikus stiilis valmistanud 1884. a. Metropolitani Kunstimuuseumi asutajale G. Marguandile oma aja suurimad meistrid. Haruldaseks teevad selle pianiino aga esmajoones kaunistused. Kunstnik Eduard Poynter on ta kaanele maalinud klassikalisi pilte ning seedri– ja eebenipuust korpus on kaunistatud elevandiluu, koraalide ja pärlmutriga.

Reuter – DPA – ETA

VALLANDATI TERVE ORKESTER

Tšiili pealinna Santiago linnavõimud vallandasid linnateatri terve 83–liikmelise orkestri, kui see oli keeldunud mängimast koos esimese viiuli Joime Mansillaga ja nõudnud teist viiulisolisti. Mansille oli orkestri välja vihastanud, kui ta vaidluste ajal töötingimuste üle kuu aega varem oli öelnud, et mõned orkestri liikmed on keskpärased. Vallandatud muusikud kavatsevad alustada kohtuprotsessi linnavõimude ja Mansilla vastu.

Reuter – ETA

KREEKALT NÕUTAKSE LÕPUTEGEMIST PIRAATPLAATIDE IMPORDILE BULGAARIAST

Euroopa heliplaate tootvate firmade esindajad koos Euroopa parlamendi saadiku Kreeka lauljatari Nana Mouskouriga taotlesid oma kohtumisel Kreeka valitsuse esindajatega, et Kreeka paneks tollikontrolli tõhustamisega piiri piraatplaatide impordile Bulgaariast ning avaldaks Bulgaariale selles küsimuses poliitilist survet. Nende andmeil kogu maailmas valmistatud 5 miljardist piraatplaadist on toodetud 45 miljonit Bulgaarias ja Euroopa Liidu liikmete hulgas on Kreekas piraatplaatide osakaal kõigist müüdavatest plaatidest kõige suurem – 25%. Samadel andmetel on teisel kohal Itaalia 22 protsendiga. Mouskouri ütles, et piraatplaatidel on palju tema laule.

Reuter – ETA

JAMES LEVINE MÜNCHENI TEATRI DIRIGENDIKS

Metropolitan Opera 54–aastane peadirigent James Levine asub 1999. aasta keskpaigast tööle Müncheni ooperi dirigendina kohustusega anda aastas 24 kontserti ja dirigeerida orkestrit kahel ringsõidul. Augustis suri Müncheni ooperi senine dirigent Sergiu Celibridache.

Levine'i palgaks on 2 miljonit DDM aastas. Vastav otsus võeti vastu pärast 3–tunnilist arutlust linnavalitsuses ülekaalus olevate kristlike demokraatide häältega 45:30. Osa linnavalitsuse liikmeid oli olnud nii kõrge palga maksmise vastu.

James Levine on mitmekülgselt andekas muusik, alustas oma karjääri pianistina ja on võrdselt kodus igas muusikastiilis.

Metropolitan Opera dirigendiks sai ta juba 29–aastaselt.

DPA – ETA

MUUSIKAGA VEINI OSTMISE STIMULEERIMINE

Inglismaa Leicesteri Ülikooli teadlased tegid veinikaupluses korraldatud eksperimendiga kindlaks, et prantsuse veine osteti rohkem siis, kui kaupluses kõlas prantsuse muusika, saksa veine aga saksa õllelaulude mängimise ajal.

Ainult 6% ostjaist tunnistasid, et muusika mõjutas nende valikut. Enamik ütles, et nad ei pannud ostu sooritades tähelegi, mis muusika parajasti mängis. Valik oli seega alateadvuslik.

Reuter – ETA

"KOLM KORDA POPULAARSEM KUI MINA"

ütles praegune Egiptuse tipplaulja Amr Diab oma eelkäija Abdel Halimi kohta 50–70–ndatel aastatel, keda rahvas nimetas hellitavalt Holomiks, st unistuseks. Ning lisas: "Ta jääb staariks veel vähemalt sajandiks." Mänedžer Mahdi al–Amrussi ütles, et ta on praegugi veel kõige populaarsem laulja, seehulgas laia ampluaaga – ühevõrra võluvad publikut nii tema armastus– kui patriootilised laulud, mis etendasid tähtsat osa Egiptuse 1952. aasta revolutsioonis.

Halim–Holomist on praegu Egiptuses ja kogu Araabia maailmas palju juttu seoses sellega, et temast hakatakse valmistama filmi, kus nimikangelast mängib praegune Egiptuse kuulsaim näitleja, kes oli peaosas ka eelmises filmis Egiptuse revolutsiooni juhist Gamal Abdel Nasserist.

Halimi populaarsust analüüsides leitakse, et põhjuseks pole ainult ta imeilus hääl, siirus ja täielik harmoonia sõna ja muusika vahel, vaid ka see peidetud kurbus, mis tulenes teadmisest, et lapsepõlves läbipõetud raske haiguse jälgede tõttu ei ela ta kaua. Halim suri 1977. a. 48–aastasena.

AFP – ETA

PÕHJAMAADE MUUSIKAPREEMIA NORRA HELILOOJALE

1965. a. loodi Põhjamaade muusikapreemia, mida algul said vaid heliloojad, hiljem ka interpreedid ja omavalitsuspiirkonnad. 1. detsembril Norras Trondheimis toimunud muusikakomitee Nomos kokkutulekul otsustati, kellele antakse preemia üle Põhjamaade Nõukogu kokkutulekul 26. veebruaril Göteborgis.

Preemia antakse Norra heliloojale Rolf Wallinile 1995./96. a. kirjutatud Kontserdi eest klarnetile ja orkestrile. See on kaunilt kõlav teos, kus on osavalt arvestatud klarneti võimalusi. Solisti ja orkestri vahelduv esinemine on kujundatud väga huvitavalt.

STT – ETA

TALLINNA KONTSERDIELU – NOVEMBER

Ei "pärle" ega "tippe"

6. novembril oli klassikapärliks küll Beethoveni Sümfoonia nr. 8, tinglikult ka Dvoraki harva mängitav Viiulikontsert, ent üldse mitte Permonti Sümfoniett. Kuigi tippmuusikuid lubab üks teine tsükkel, võiksid nad alati kohal olla. Kuid ei **Leho Ugandi**, kes jättis Dvoraki muusikaliste väärtuste võimendamise aeg–ajalt kontserdi tehniliste probleemidega võitlemise varju ega ka orkestriga toimetuleku raskustes siplev dirigent **Stanley Sperber** kuulunud nende hulka.

Soome rahvusooperi orkestrandina töötava Ugandi omaaegsed väljapaistvaks viiuldajaks saamist ennustanud omadused on ilmselt taandunud orkestrandilt nõutavate ees. Aeglase osa paljudest ilusatest fraasidest hoolimata oli raske andestada esimeses osas esinenud üksluisust. Mingil määral parandas muljet finaali koloriitsete motiivide ergas käsitus.

Haifa Sümfooniaorkestri kunstilise juhi ja peadirigendina töötava Sperberi Beethoveni–nägemus oli küllalt problemaatiline. Kuigi ise väliselt "asjast elavalt huvitunud", ei suutnud ta samasugust huvi äratada orkestris. Koosmänguline ebakorrektsus, üldine inertsus andis tunda pahandavalt sageli. Muidugi oli sümfoonias ka õnnestunumaid kohti, kuid tõrvatilkadega mesi pole suurem asi.

"Pärlid" ja "tipud" koos

Kalle Randalu seekordne "kojutulek" oli eriti suurejooneline – Eesti Muusikaakadeemias toimus tema meistrikursus, Raekojas võttis teda vastu linnapea, isadepäeva kontserti kaunistas ta südamlike paladega ja lõppakordina esitas kahel õhtul kõik Beethoveni viis klaverikontserti ning Fantaasia klaverile, koorile ja orkestrile.

13. ja 14. novembril täissaali ees toimunu oli mitmes mõttes grandioosse tähendusega: imetlust vääris mitte ainult esitatu mahukus ja teostuse sisukus–perfektsus, vaid ka see täiuslik kunstiline kingitus, mille viis kaasa Randalu meisterlikkust püsti seistes kviteerinud publik.

"Minu meelest on mõjus just see Beethoveni muusika paljusus, mis võimaldab kuulajal kontserte omavahel võrrelda, jälgida meeleolude teisenemist, nautida aeglaste osade võrratut veetlust ja vabadust. Avastasin nüüd veelgi üllatavamaid perspektiive, uusi tagamaid ja sügavusi. Milline õnn, et need kontserdid on olemas!" – nii sõnastas K. Randalu oma tundeid kontserdieelses vestluses. Ta pidas ka märkimisväärseks aastaid Steinway firmaga koostööd teinud ja kõrgelt hinnatud klaverihäälestaja Manfred Bürke tulekut Tallinna. "Üksnes tema paitusest hakkavad klaverid kaunimalt helisema," leidis K. Randalu.

Beethoveniaanale järgnes palju arvustusi, mille sisu langes põhilises kokku. Tahtmata kirjutatut korrata, piirdun vaid mind enim haaranuga: Neljanda Andante con moto võrreldamatu vaimne avatus, Kolmas oma energiast laetud teemade ja äärmuseni pingestatud Largoga – tervikuna; Viienda efektselt juubeldav rondo, kõigi ulatuslikumate kadentside elegants ja mõtestatus.

A. Volmer ja ERSO täitsid nendel õhtutel oma vastutusrikkaid ülesandeid vahelduvalt: Neljanda–Viienda aegu intensiivsema osaluse ja tihedamate õnnestusmistega, esimestes kontsertides mõneti passiivsemalt, lahjendades vahemängude ajal solisti loodud säravat atmosfääri. Kuid milleks norida – kõik ühtekokku oli ikkagi vaimustav!

"Pärlid" ja "tipud" sattusid kokku ka 20. novembril, kui Moskvas sündinud ja hariduse saanud, nüüd aga Ameerikas elav ja poolt maailma oma interpretatsioonikunstiga rikastanud **Boris Berman** mängis Brahmsi suursugust, kirgedest pakatavat 1. Klaverikontserti märkimisväärse sisendusjõuga, ja A. Volmer laskis jälle kord meil kõlada Nielseni IV sümfoonia "eksistentsialistlikku ideemuusikat". Tervikliku arendusega – neli osa suubuvad üksteisesse märkamatult – ja värvika orkestrikäsitusega igale pillirühmale avaraid eneseteostusvõimalusi pakkuv teos ilmselt stimuleeris orkestrante – eriti pärast Pärdi "Fratrese" orkestrivariandi läbipaistvuse ja intoneerimistäpsusega pisut hätta jäämist – andma endast parima.

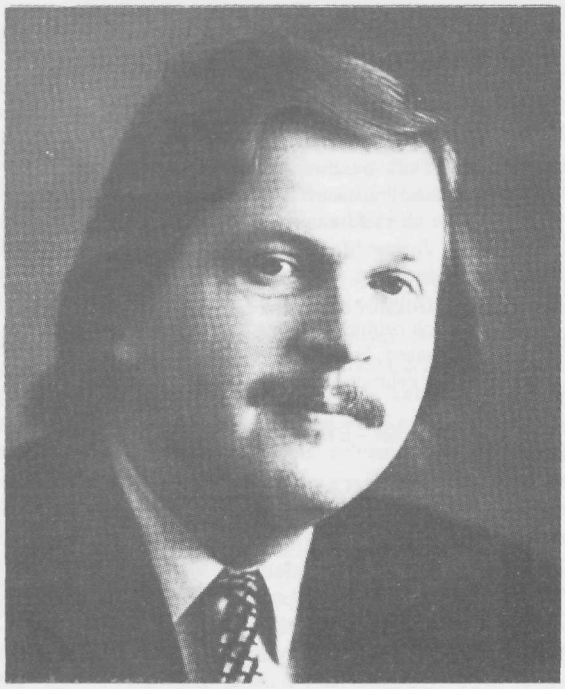

Kalle Randalu

Suure Muusikaakadeemia kavas seisid 8. novembril Schuberti, Mahleri ja Mozarti teosed, eriliseks tõmbenumbriks aga mõeldud Soome vokaalkunsti esindaja rahvusvahelisel areenil – **Jorma Hynninen**. Ja eks olnudki kõrghetkeks Mahleri "Rändselli laulud", nii köitvad oma kaunitesse meloodiatesse peidetud lihtsa, inimliku kurbusega. Paraku kippus aeg–ajalt suuremat tähelepanu köitma just Mustonenist ja orkestrist kiirgav tunnetuslik jõud, millele Hynninen ei sekundeerinud võrdse emotsionaalsusega. Võimalik, et oodatust tagasihoidlikum esinemine oli tingitud mõnest objektiivsest põhjusest; pealegi on kuulajail niisuguse kaliibriga kunstniku puhul lootused liigselt üles kruvitud... Tegelikult oli ju kõik väga kena ja tasemel.

Schuberti B–duurne ja Mozarti C–duurne sümfoonia demonstreerisid jälle kord, kuidas **Mustonen** suudab oma ebatraditsioonilise juhatamismaneeriga – keppi ta ka ei kasuta – panna orkestri nägema muusikateoseid just nii, nagu tema näeb. Kõige kapriissem selles nägemuses oli muidugi tempode valik, enamasti ikka sisseharjunust kiirem ja heitlikum; kergemini jälgitav dünaamiline plaan, samuti aktsentide jaotus, meloodiate kujundus jm.

Väga vana ja verinoor ansambel

Kes vana asja meelde tuletab, sel silm peast välja – leiab rahvatarkus. Kuigi ma ei taha poolt nägemist kaotada, meenutan siiski Borodini kvarteti aastakümneid kestnud regulaarseid Tallinna–gastrolle. Berlinski, Šebalin, Kopelman ja Abramenkov olid nagu "omad poisid", mängisid ju ka meie heliloomingut ega vedanud muusikasõpru kunagi alt – esitus oli alati laitmatu ja sisukas.

Borodini Kvartett ei vedanud nüüdki alt, kuigi "väljanägemine" ja mängulaad on hoopis midagi muud. Austusest poolesajandilise minevikuga maailmakuulsa ansambli vastu pandi nad esinema – kahjuks pooltühja – Estonia kontserdisaali. Küllap oli see karuteeneks kõikidele asjaosalistele, sest õhkkond ja akustika on Valges saalis hulga kammerlikum.

Borodini Kvarteti liikmeskond on 75% ulatuses vahetunud, esimene viiul koguni kaks korda, kuid Valentin Berlinski on ikka veel vormis! Muidugi kujundab ansambli näo esimene viiul ja sellel kohal resideerib nüüd meilgi kontsertreerinud Ruben Agarokjan, kes "lõi" omal ajal peamiselt tehnilise tulevärgiga. Tema mängus senini prevaleerivat tehnitsismi ei suuda lõpuni talitseda ei Berlinski ega ka 20–aastase staaÛiga Andrei Abramenkovi borodinlik vaimsus. (Uus on ka altist Igor Naidin.)

Arvestades kunagisi töö– ja sõprussuhteid B. Parsadanjaniga, mälestati lahkunud heliloojat avaloo – Tšaikovski üheosalise kvartetiga B–duur. Tšaikovskiga ka jätkati; Andante cantabile läbi populaarseks saanud D–duurses kvartetis oli ehk nõretavat tundelisust vähem kui harjutud kuulma, ent autori sügavast rahvuslikkusest läbiimbunud ja kirglikust väljendumisvajadusest läidetud muusikat pakuti vägagi veenvalt. Siin oli kõik läbipaistev, ülimalt viimistletud. Ja millised pianod, pianissimod, pianopianissimod!

Aga Brahmsi kvartetis c–moll, mida õnnestus sel hooajal kuulata juba kolmandat (!) korda, lausa hämmastas kristalne selgus, otsekui graafiliselt must–valge helijoonis, isegi pisut pingutatud püüe tuua kuuldavale iga pilli

muusikaline liin. Brahmsi selline tõlgendus mõjus rikastavalt just intellektile.

Ilmselt oli publik uuest kvaliteedist nii lummatud, et taipas alles lisapaladeks mängitud Šostakovitši grotesksete miniatuuride järel "braavo" hüüda.

Suvel sündinud uue ansambli – **Lauri Väinmaa – Andrus Haav – Henry–David Varema** – debüüt Tallinnas toimus 18. novembril ühe triorepertuaari võimukama näitega – Tšaikovski trioga "Suure kunstniku mälestuseks". Kuna selle kunstniku taga seisab vene väljapaistev pianist N. Rubinstein, kirjutas Tšaikovski just klaveripartii kohutavalt nõudlikuks... ja mitte üksi puhttehnilises mõttes. Seetõttu ei saa Väinmaale pahaks panna valdavat keskendumist pianistlikele probleemidele ja sellest tingitud emotsionaalset kammitsetust. Kuid küsimusi tekitas ka ansamblilisus. Kuigi Väinmaa väitis, et nende "tugevatest isiksustest koosnev kollektiiv on juba leidnud ühise väljenduskanali, ideaalide ja soovide küllaldase samasuse", vaatas triost vahel vastu – vabandage võrdlust – Luige–Vähi–Havi tegutsemine. Varema on intuitiivselt tundeline, peenelt nüansseeritud tooniga muusik, Haaval näib aga olevat tunduvalt ratsionaalsem ja sirgjoonelisem musitseerimislaad. Väinmaa intellektuaalselt viimistletud, harmoonilise ütlemisviisi mõjukus jäi eelnimetatud põhjustel küll seekord tagasihoidlikumaks, kuid oleks soodsamas olukorras vast omakorda erinenud kaaslaste taotlustest.

Hoopis teine pilt avanes kontserdi selles pooles, kus mängiti Prokofjevi sonaate. Siin oli tegu väga selgelt formeerunud ansamblitega ja veenvalt isikupäraste nägemustega. Varemale sobis C–duurse sonaadi ehtne prokofjevlik lüürika ja teksti tähendusrikkus. Haav tundis end hästi I sonaadi eepilistraagiliste kujundite keskel ja asetas jõhkrate dissonantside ja ebatavaliste tämbriliste kombinatsioonide vahele imeilusaid lüürilisi oaase. Väinmaa aga suutis tungida mõlema partneri muusikalise mõtlemise tagamaadeni ja nendega n–ö samastuda.

Džunglimuusika Estonia laval

Džäss pole muidugi allakirjutanu pärusmaa, aga **New Jungle Orchestra** kontserdile ta läks ja naasis õigegi rahulolevalt. Ainsa pettumuse põhjustas... tühi saal, sest Taani maailmas kuulsaks saanud omanäoline, mõneti ebatraditsionaalne ja pisut anarhiline orkester väärinuks küll rohkemat kui paarisadat huvilist.

Orkestri asutajaks ja hingeks on kitarrist P. Dørge, ta on ühtlasi ka komponist, tundmatute kultuuride ja muusikastiilide uurija. Enda ümber on ta käesolevaks ajaks kogunud mitmeid väljapaistvaid džässmuusikuid, kelle virtuoosne musitseerimine teenib laitmatult kollektiivi eesmärki vaheldada pidevalt stiile ja mängumaneere. Iseloomustusega "fantaasiarikas ja ettearvamatu, rõõmsameelne ja usalduslik" (Deffaa New York Postis) on palju ära öeldud. Jääb veel lisada, et H. Rasmussen sooritas kontrabassil ühe vaimustava soolo, trombonistide M. Hyhne ja K. Agerholmi atraktiivsus püüdis pidevalt pilku, mustanahalise trummari "tants" oli omas vallas lõbustav. Tegelikult pakkusid kõik osalised midagi eriti meeldejäävat – olgu või näiteks klahvpillidel pea kuulmata jäänud ainsa õrnema soo esindaja vokaalne etteaste.

NYYD alustas vaatega tulevikku

NYYD '97 trumpas mõneski mõttes üle kahe aasta taguse uue muusika festivali, olgu siis 23 maailma ja Eesti esiettekandega või kontsertide–etenduste–workshop'ide üldarvu ja väljasõitude rohkusega, harukordsetest esinejatest ja erandlikest muusikaelamustest rääkimata.

Aga "vähikäik" oleks ju mõeldamatu – Eesti Kontsert, kunstiline juht ja produtsent M. Kolk ning kogu tema meeskond pingutasid viimseni selle nimel, et leida võimalikult palju toetajaid–rahastajaid maksmaks kinni "maale toodud" eksklusiivsete nüüdismuusikute honorari, reisikulud ja kõik muu, mida nõuab nii suurejooneline üritus... Adressaat seda paraku kinni maksma ei tõtanud – mitu kontserti läksid pool– või päristühjale saalile.

Aga esimesel, EMA üliõpilaste ja magistrandide uudisloomingut tutvustaval kontserdil pidid meie prominentsed heliloojad peaaegu ukse taha jääma – EK esmakordselt kasutusele võetud kammersaal osutus osasaada tahtnuile liigahtaks.

Autorite hulgas oli nii debütante kui vanu tuttavaid. Maitsekaimana ja sisukaimana paistis teiste seast välja Kairi Koski "Aastaajad".

Kavalehel anonüümseks jäetud esituskollektiiv (koor, naissolist, neli instrumentalisti) peegeldas ilmse adekvaatsusega autori intiimseid mõtte– ja tundelaineid. Nagu enamus teisigi noorautoreid, ei tulnud Koskki toime elektroonikata, kuid "aparaadist" kostsid vaid meeleolukad, koori "inspireerivad" linnuhääled ja lugu lõpetav vihmasabin.

Tehnika osa oli suurim M. Kõlari ja K. Kotta helitöödes "Väike Ferdinand elukeerises" ja "Gestures". Kõlari sõnul "meelelahutusmuusikaga flirtiv traagikasugemetega libamodernism" koosnes kolmest õige eriilmelisest – mõnusalt parodeeriva tantsujoonise, üksikute helitäppidega maalitud ja tokaatalikus rütmis keerlevast – osast. "Muusika žestikuleerimist" edasi anda püüdnud "Gestrues'i" instrumentaaltrio "värelemist" toetas tugevasti *live*–elektroonika ja "rosinaks" olid esinejate loetud ingliskeelsed numbrid.

Naturaalsete pillidega piirdusid T. Steiner ja Mirjam Tally. Vaevalt küll, et just see asjaolu viis need lood pingerea lõppu, pigem "süüdistaks" "Ennustaja" kvartetti, kes jäi alla Steineri üsna huvitavatena näivatele taotlustele. Loogilise arenduse oli oma "Varjunditele" andnud Tally, kes karakterite pideva transformeerimise lõpetas komplitseeritud polüfoonias.

Ooperitel oli minekut

Kuigi mõlemat ooperit näidati kolm korda, oli von Krahli Teatri tillukeses baariruumis ja pisut avaramas saalis toimunud etendused ammuilma välja müüdud.

L. Sumera on pidanud ooperi kirjutamist tänapäeval absoluutseks nonsensiks, ometi läks tal "Olivia meistriklass" hästi korda.

Pean ooperis oluliseks tegelaste karakterite avanemist läbi meloodiliste etteastete. Eriti on vahva, kui need jääksid kõrvu helisema juba esmakuulmisel. Ilmselt kasutas Sumera just niisuguseid "pidamajäävaid" poeetilisi intonatsioone ja rütmilisi finesse, sest saalist lahkuti motiive ümisedes!

Köitvad olid ka ooperi süžeelised liinid ja lavastus. P. Jalakas kasutas videot, tegelaste linalt lavale astumine oli äärmiselt kujundlik.

Ei saa jätta kiitmata Pirjo Levandi – ooperi ainsa vokalisti – artistlikkust, Guido Kanguri toredat osatäitmist ja kornisti Jüri Peetsoni näitlejadebüüti; samuti O. Eltsi ja NYYD–Ensemble'i rolli muusikalise dramaturgia edastamisel ja teksti toetamisel.

Küsitavaiks jäid A. Põldmäe "Depressioon baaris" väärtused. Kuigi ooperivormist lähtunult tuleks hinnata rohkeid pingelisi ansambleid, pakuti osalistele (P. Lill, R. Airenne, R. Gurjev, V. Valdmaa) siiski napilt n–ö vokaalse eneseteostuse võimalusi. Eks andnud ka teksti sagedane "kadumine" – kuigi publik istus lausa "lava" kõrval ja kohal – märku puhtlaululisest ebamugavusest.

Ooperi dramaturgia eksles vaheldumisi müstilisse, traagilisse, absurdsesse ja kasutades baariolustikku, ka reaalsesse suunda, haaramata ometi ei hukkumisele määratuse ega veidrate kotermannide külge.

Nüüdismuusika võib olla ka vaikne...

Šveitslane Paul Giger sai küll akadeemilise hariduse, ent on 1983. aastast alates töötanud vabakutselise kunstnikuna. Ta mängib viiulil ja violino d'amorel, vahel ka abikaasa Ursina tanpura diskreetsel saatel ja rikastab kõlapilti jalgade külge seotud kuljustehelinaga.

Gigeri mitmesuguste muljete põhjal loodud improvisatsioonilist laadi kompositsioonid ("Bombay", "Missa ja tarantella", "Halleluuja" jm.) puudutavad kuulajate meeltes midagi väga sügavale peitunut ega allu mingitele seletustele. Proovigu kontserdist loobunu näiteks kujutleda seda salapärast, otsekui teispoolsusesse kuuluvat lumma, mida sünnitasid Niguliste seinaääri mööda kulgeva viiuldaja ühtlases arpeedžofiguuris toimuvad aeglased harmooniamuutused.

Gigeri küllalt tavapäraste mänguvõtete kõrval oli uudne vaid keelte pulgaga vajutamine. Tema vabisev–haprate, sageli vaevutajutavate meditatsioonide teenistuses on ka algajale viiuldajale pahaks pandav mäng roobil või keeltelaual "vajuvad" intervallid jm. Kuid Gigeri ülemhelide kaskaadid jäävad lihtsurelikule kättesaamatuks.

...ja kõlada kõikvõimalikel pillidel

Akordion ja kannel – on need nüüd mõned tähtsale festivalile sobilikud instrumendid? Ometi tõestasid Sibeliuse Akadeemias õppimist jätkanud Külli Möls ja Kristi Mühling, et mujal maailmas juba aktsepteerituil annab mängida ka Suurt Muusikat!

Möls tõi oma nuppudega akordionist välja ootamatult hapraid, kummaliselt nõiduslikke ja robustseidki kõlakombinatsioone. Näis et Hosokawal õnnestus oma "Meloodias" " vältida

formaalse akordioni häält". A. Nordheimi jõulises "Dinosauruses" mängis Möls iseendaga duetti – töödeldud lindi abil. S: Mossenmarki "Metsavaimus" kasutatud võtteid on isegi raske kirjeldada... Igatahes kergitas akordioni tohutute väljendusvõimaluste avastamine selle "alaväärtusliku" peaaegu teiste kontsertpillide kõrvale.

Tänu E. Roodele on kannel meil juba mõnda aega au sees, tema missiooni jätkab nüüd K. Mühling.

Võib–olla polnud Cage'i intiimne "Maastikus" just kõige õnnestunumaks vahendajaks kromaatilise kandle võimaluste näitamisel, kuid see oli mängitud väga maitsekalt ja musikaalselt.

P. Jaikaneni 5–keelsele kandlele ja kahele saatepillile (Mühlingi endised kaasõpilased–kanneldajad E. Alkula ja K. Laatikainen) loodud "Orjalille" "materjaliks" on vaid tetrahord, ometi on sellega kootud kaunis, ent kuidagi ahistav muusikakangas, mis mängiti kauaks meeldejäävaks.

Selle kontserdi lõpuks kandsid M. Männi, L. Karin ja T. Joamets ette J. Reinvere "Interrupted Destinies".

Hariduselt komponist, dirigent ja klarnetist Hans–Karsten Raecke tegeleb juba paarkümmend aastat instrumentide leiutamise ja ehitamisega. Neid unikaalseid, ebatavalise kuju ja kõlaga pille käivitab Raecke nii füüsiliselt kui elektroonika abil ja – *last but not least* – on suur *show–man*. Aeg–ajalt tekkis küsimus, kas kõike seda poleks saanud kuuldavale tuua pelgalt tehniliste vahenditega? Ent muidugi on efektne näha enne demonstreeritud piibu, tubaka ja seebivee "tulemusi" ekraani tagant, eriti kui fooniks imelised pilvemaastikud, või jälgida mehe sepitsusi oma puhk–metall–toos–harfi kallal, mis võimendatuna rabas kõikvõimalike häälitsuste kurdistava koguproduktiga.

Puhkpilliansamblid Amsterdamist, Stockholmist ja Prahast

L. Andriesseni teose "De Volharding" esmaesituseks kogunenud "klassikalised" ja džässpillimehed jäidki kokku. "Orkest de Volharding" (tõlkes "Vastupidamise orkester") koosneb kolmelistest vaskpilligruppidest, flöödist, klarnetist ja bassist. Muidugi sädeleb ansambel "kõrvupimestavalt", kuid võib olla ka malbe, hillitsetud.

Kuna kava järjekorda muudeti, tekkis oletatava R. Kangro "Display IX: Jeeriku pasunad" aegu kahtlus, et kas nii võimas lugu on ikka tõesti meie mehe tehtud. Oli küll! Dirigendi Jurjen Hempeli ülekeevast temperamendist ja mängumeeste fantastilistest võimetest maksimumini teravdatud rütmifiguurid ja ülivitaalsed helikaosed panid saali lausa huilgama.

Muu kõrval oli programmis ka Prokofjevi "Viis sarkasmi" (1916, töötlus 1997) ja Wagemansi Beethoveni 7. sümfoonia ainetel loodud improvisatsioonid. Helilooja sõnul pole tegu teotuse ega irooniaga, vaid lihtsalt uudishimuga – milline on Beethoveni muusikast järk–järgulise kaugenemise efekt. Efektne, ütleks, sest tuttavate motiivide õngitsemine sürrealistlikust kõlamõllust oli päris põnev tegevus.

Stockholmi saksofonikvartett on ilmselgelt üks Põhjamaade populaarsemaid ansambleid. Ega muidu oleks talle viimastel aastatel toodud 130 uut teost, ka Eestimaalt. 1995. a. Tallinna–gastrolli kavas oli Mägi ja Tüür, nüüd Kaumann ja Tulve.

Et ajaga kaasas käia, kasutatakse esitustes elektroonikat – saksofonide niigi lai värvispekter avardub seeläbi veelgi. Mehed ei pelga rinda pista ka rütmiliselt nii komplitseeritud looga kui M. Samuelssoni "Signaal" või nii hapraid nüansse nõudva palaga kui F. Donatoni "Rasch".

Praha ainsa suurema uuele muusikale pühendunud kollektiivi **Agon Orchestra** kohta on New Yorgi kriitik K. Gaun kirjutanud, et sealsete noorte heliloojatega võrreldes on tšehhide "esteetika maalähedasem, vähem eneseteadlikult macholik"; nende muusika "on toekas, laiaõlgne, muretult piire ületav".

Tsiteerin targemaid seetõttu, et minu jaoks kujutas lavaltoimuv kurdistavat müra, millest oli raske eraldada üksikute instrumentide ilmselt huvitavaid tämbreid. Ainsana pani kuulama M. Šimaceki korduvalt vaiksest saginast meeletusse pulsatsiooni püüdlev "Sinu kord", ja lõpulugu, mille hiirvaikne finaal kompenseeris kõik varasemad kannatused.

Muidugi ei tohi eeltoodust lugeda Agon Orchestrat mahategeva kriitikana – igaühel on õigus kas neist vaimustuda või neis pettuda!

Isiklikult pettusin ka Hollandi bassbaritoni Lieuwe Visseri ja pianisti Robert Nasveldi etteastes. Lühimalt iseloomustades oli tegu poliitilise suunitlusega (melo)deklamatsiooniga lahjavõitu klaverimuusika või lindi saatel. Laulmisega oli sellel vähe pistmist, kuigi Visseril näis mõne vokaalse fraasi põhjal otsustades olevat ilus, mahlakas hääl.

Õige igav oli kuulata - ehkki ilmekalt loetuna artikleid "Õhtulehest" (J. Reinvere teoses "The Estonian Independent") ja "The Herald Tribune`ist" Veidi huvitavam tundus irooniline Nasveldi "Miljonid keelduvad"; paroodiani langeti sama autori "Kujutelmades", kus naerust pea nõrkenud laulja enda kõrvalt minema kõndinud pianisti kaua mööda klaverialust taga otsis.

Seda inimesed kuulaksid

NYYD '97 üritustest leidsid tõelise kõlapinna NYYD–Ensemble'i kontsert Rotermanni Soolalaos ning Mammut–kontsert ja Piano Circus Estonia kontserdisaalis.

Esimese puhul oli kutsutavaks O. Eltsi ansambli kõrge maine ja põnev programm. E. Tambergi oskust kirjutada just seda, mida nõuab aeg ja koht, tõestas festivali tellimuse "Desiderium concordiae" kompositsiooniline erksus. M. Vihmand üllatas – lavale ei ilmunud ühtki pillimeest. "...nüüd tuli aeg minu juurde alasti" tuli kuulajate juurde lindilt, kus rääkisid, mängisid kannelt, lugesid luulet nii meie kaasaegsed kui ka aastakümnete eest elanud.

J. MacMillani "...nagu teised meid näevad..." on ka tellimustöö, aga Londoni Rahvuslikule Portreegaleriile. Teose osad seostuvad piltidega 16.–20. saj. elanud tähtsatest isiksustest. Meistrikäega koostatud kütkestav–vaimukas segu mööda niku ja tänapäeva helikeelest!

Muusikalise minimalismi rajaja S. Reichi "City Life" oli kahtlemata üks nende päevade uhkemaid esitusi. Reich ei kurna kuulajat keeruka ja rohke muusikalise materjaliga, kuid seda pealtnäha vähest ja lihtsat on pinevuse ülalhoidmiseks ja kasvatamiseks vajaliku perfektsusega õigegi raske mängida. Aga mitte NYYD–Ensemble'il." Braavo!

Mammutkontserti alustas meie "Viiuldatud Klaveri Ansambel", mida juhendas selle kummalise mängutehnika looja ameeriklane Stephen Scott. Esimest korda tutvustas ta meile oma unikaalseid poognaid mais 1995 õhtut täitva teosega "Hommikumaa viikingid".

Nüüd oli Scotti üheksaks kaaslaseks noored asjast huvitatud eestlased ja teosteks Scotti enda "Poognad" ja "Balti visandid" kõrval ka T. Steineri ja L. Sumera palad.

Fantaasiat toitev kõlaline mitmelisus liitus seekord kiiduväärse võimalusega jälgida klaveri sees toimuvat suurelt ekraanilt.

Teise osa täitis R. Rannap oma "six–pac pianoga". Kuuekaupa pakitavate kaubaesemete eeskujul sättis Rannap lavale kuus lõputult erinevat klaverit – elektrilise, alles–rullidega–peas–isendi, tahvelklaveri, purupurjus pianiino, isemängiva ja pärisklaveri, ...kaisukaruks veel laste mänguklaver, ning laskis neil "otsida heliloojat".

Kolmandas osas kanti Eesti Rahvusmeeskoori, Arsise kellade ansambli ja Irén Lovászi poolt ette P. Vähi "The Supreme Silence". Dirigeeris Kristjan Järvi, dungchemi puhus ja elektroonikat seadis autor ise.

Neljaosalise helitöö aluseks on budistliku Kagyu koolkonna rituaalide tekstid, mille eesmärkideks meele puhastamine ja jõudmine Puhtale Maale – meie mõistes siis paradiisi.

Kahjuks nurjus teose kulminatsiooniks mõeldud kolmas osa – 5 minutit vaikust kahe akordi vahel. Saalis leidus keegi, kelle närv ei pidanud vastu ja paari käteplaksu järgi ei pidanud vastu ka Järvi närv... Kuid muidugi ei jätnud see intsident erilist jälge võluvalt käsitletud kellade sulni kõla, salapäraseid tekste laulvate–lugevate meeste ja ilmselt teemale pühendunud muusika poolt tekitatud atmosfäärile.

Täis oli saal ka festivali lõpukontserdil. Kuuest pianistist koosnev "Piano Circus" tuli 7 aastat tagasi kokku siingi kõlanud S. Reichi "Six Pianos" esituseks. Üllataval kombel ahvatleb selline "hullumeelne kooslus" – kus on ja kuhu mahub nii palju klavereid!? – heliloojaid; meie saime otsustada kuue õnnestumise üle. Ilma kolkapatriotismi riismetagi leian, et E.–S. Tüür oli saanud parimini mõtestada–põhjendada kuut instrumenti. See, kuidas ta ühe heli esituselt ülinõudlikud rütmilised kombinatsioonid arendas kogu klaviatuuri hõlmavaks ja taandas tagasi algheliks, oli lihtsalt vaimustav.

Ines Rannap

Pärnu linnaorkester ilma peadirigendita

Juba rohkem kui pool aastat töötab Pärnu linnaorkester ilma peadirigendita, sest senise peadirigendi Loit Lepalaanega lõpetati tööleping mais. Kuidas tingimustes, kus töövaidluskomisjon on peadirigendi küll tööle ennistanud, kuid linnavalitsuse kultuuri- ja spordiamet on esitanud kohtusse hagi töölepingu lõpetamise seaduslikuks tunnistamiseks, käib orkesteri töö, sellest räägime orkestri direktori ***Tõiv Tiitsuga.***

Mitmes hooaeg on linnaorkestril käimas?

See on neljas hooaeg, mille esimene pool hakkab juba lõppema. Pärnu linnaorkester ei arvesta oma hooaega nii, nagu seda teevad teised orkestrid – nemad saavad ju suvel kuu–poolteist puhata. Pärnu kui kuurortlinna orkestril – muide, Pärnu kui kuurort saab järgmisel suvel 160–aastaseks –, seda lõbu ei ole. Temal, nagu ka Pärnu teatril, on kaks hooaega – sügistalvine ja suvehooaeg. Suvel tehakse suvemuusikat. Milline on see ühel või teisel suvel, see on dirigendi välja pakkuda ja muusikute teha.

Räägime natuke ka sellest intsidendist, mis orkestri elus küllap üsna palju muutis. Õnneks ei saa me öelda, et see oleks saanud orkestrile saatuslikuks.

Võib küll öelda, et oli intsident, aga igal asjal on oma ajend. Pärnu linnaorkestril on olnud peadirigent selle algusest peale. Kui lõppes esimene peadirigendi periood, st kaks aastat sai mööda, see oli 1996. aasta mais, toimusid uue peadirigendi valimised. Seda tegi kultuuriosakonna juhataja poolt nimetatud žürii, kuhu kuulusid Pärnu orkestri poolt orkestri kontsertmeister Maire Varma, zürii esimehena Estonia teatri peadirigent Paul Mägi, liikmeteks veel dirigent Jüri Alperten ja Pärnu oludega suhteliselt hästi kursis olev viiuldaja Mati Uffert. Lähtuti sellest, et orkestri peadirigent peaks olema samast linnast, kus orkester tegutseb. Paljudel orkestritel on peadirigendi statuudis kirjas, et peadirigent ei pea olema samast linnast, kuid tööperioodi ajaks peab ta asuma sellesse linna elama, muutuma selleks ajaks n–ö paikseks. Paraku puudub meie orkestril peadirigendi statuut ja nii lähtutigi sellest, et Pärnul on omas linnas üks dirigent juba olemas. Vaatamata sellele et Loit Lepalaanel oli dirigeerimise õppimise osas diplomit näidata kõige vähem, otsustati ta siiski jätta peadirigendiks. Seda klausliga, et ta ennast täiendab. Viimane oli orkestripoolne nõudmine, et ta üldse saaks kandideerida.

Kas üheks faktiks Lepalaane kasuks otsustamisel polnud mitte ka see, et ta oli ühe perioodi juba peadirigendina töötanud ja hakkama saanud?

Et ta hakkama oli saanud, selle vastu keegi ei vaidlegi, orkester senini hingusele pole läinud. Samas ei saa aga maha vaikida asjaolu, et võrreldes selle hetkega, kui orkester loodi, on ta täienenud tunduvalt tugevamate mängijatega, on tulnud juurde kvaliteetset tööjõudu. Mis seal salata — Tallinn ja Tartu on professionaalsete muusikute töökohad juba hõivanud ja mängijaid hakkab jaguma ka teistesse keskustesse. 1995.–1996. aastal on orkestrisse juurde tulnud viis kõrgema haridusega muusikut. Aga viis kahekümnest on päris palju.

JÜRI VLASSOVI foto

Linnaorkestri direktor Tõiv Tiits proovi kuulamas

Kas Sa tahad sellega öelda, et ei ole normaalne, kui orkestrisse lisandub järjest kõrgharidusega mängijaid, aga peadirigendil haridus puudub?

See, kas haridus on või ei ole, polegi alati määrav. Dirigendiks saab õppida ka praktilise kogemuse läbi, end ühtlasi teoreetiliselt täiendades. Paraku ei osanud dirigent orkestrantide küsimustele vastata. Jutt oli spetsiifilistest muusikalistest küsimustest, kuidas üht või teist fraasi mängida jne. Praktilises töös tulid välja peadirigendi teoreetilised lüngad. Kui orkestrantide küsimused aga vastust ei saa, kannatab loomulikult orkestri töö. Orkester on ju kollektiiv, dirigent selle juht. Kui juht ei tea, kus suunas tuleb liikuda, lõpeb see paratamatult Ivan Sussanini retkega. Tulemuseks oli, et orkestrandid ei tahtnud enam sellise juhi käe all mängida. Kõik see kogunes ja kogunes, kuni karikas sai täis.

Nii juhtuski, et orkestriliikmete valdava enamiku soovil lõpetati Loit Lepalaanega tööleping. Praegu peadirigenti pole.

Kuidas ei ole? Juriidiliselt on meil peadirigent täitsa olemas. Sest, kummaline küll, aga lähtudes Pärnu linna töövaidluskomisjoni otsusest võib ka vägistaja olla armas. Jääb mulje, et need töövaidluskomisjoni liikmed on tugevama muusikalise haridusega kui kõik Pärnu linna muusikud kokku, milles ma muidugi sügavalt kahtlen. Lepalaan on tööle ennistatud ja saab palka.

Kuidas siis asi nüüd käib? Dirigendist, kes saab ainult palka, pole vist eriti kasu?

Lepalaan saab praegu palka mitte millegi eest. Suvehooaja kavad tegi kibekiiresti valmis meie esimene külalisdirigent, kelleks on Olari Elts. Kõik kontserdid toimusid ja läksid ka korda. Ausalt öeldes oli tegemist Pärnu linnaorkestri puhul uue kvaliteediga. Sest kui on ees võõras dirigent, siis on muusikud ka natuke tähelepanelikumad ja püüdlikumad.

Mida toob sügistalvine hooaeg?

Samal printsiibil, nagu läks suvemuusika, on külalisdirigentidega n–ö varustatud ka ülejäänud kontserdid. Tänaseks päevaks on juba dirigeerimas käinud Olari Elts, Jüri Alperten ja Toomas Vavilov, oodata on veel Roman Matsovit, Erkki Pehki, Aivo Väljat. Dirigente Eestis jagub. Siiani on kõikide kontserdikavadega hakkama saadud. Dirigendid on olnud üllatunud orkestri paindlikkusest ja Pärnu olude kohta küllalt kõrgest muusikalisest tasemest.

Sügistalvise kontserdisarja oleme me planeerinud Agape keskusse. Seal on hea akustika ja ka kuulajale meeldivamad tingimused kui näiteks Vanalinna koolis. On meeldiv ja mugav nii orkestrandil kui ka kuulajal. Kontserdihooaja läbivaks jooneks on Beethoven. Peaaegu igal kontserdil on plaanis esitada üks Beethoveni sümfoonia või mõni sooloteos.

10. novembril Pärnu linnaorkestri peadirigent Loit Lepalaan Pärnu linnakohtu ette ei ilmunud ja pärast seda andis siiski lahkumisavaloduse. Alles nüüd, kui üks peadirigent on ametist lahti saanud, võib hakata konkreetsemalt mõtlema uuele peadirigendile.

Ester Vilgats

EESTLASTE KULTUURIVAHETUSEST HÕIMURAHVASTEGA

FENNO–UGRIA ESIMEHE JAAK PROZESE JUTUSTUS

1997 – paljude hõimuettevõtmiste aasta

Sihtasutus Fenno–ugria, mis on eksisteerinud 70 aastat ja alustas taas tegevust 6 aastat tagasi, pole kontserdiorganisatsioon ning otseselt me kultuuriüritustega ei tegele, küll aga oleme välismaiste ansamblite ja kohalike omavalitsuste vahel vahendajad ja kokkuviijad ning nõu ja jõuga abiks organiseerimisprobleemide lahendamisel, ka rahahankimisel. Täit ülevaadet meil

Liivlaste noored ja vanad. Valt Ernštreit (paremal) õpib Tartu Ülikoolis

kontaktidest pole, sest hakkab aegamööda realiseeruma meie kavatsus Eesti ja tema hõimurahvaste organisatsioonide ja ansamblite otsekontaktideks ning vähenema meie vahendaja roll. See protsess pole senimaani aga eriti kaugele arenenud ja üldülevaade on meil olemas.

Lõppev aasta oli hõimurahvaste taidluskollektiivide Eestis käimise poolest **eriti tihe**. Oli ju suvel seekord Eestis VI soome–ugri rahvaste folkloorifestival, soome–ugri ansamblid lõid kaasa eraldi toimunud kohalikel folkloorifestivalidel (Võrus näiteks Mordva ansambel) ning VIII noorte laulu– ja tantsupeol osalesid mari ja udmurdi koor.

Kõige selle korraldamise peale kulus palju energiat ja ka raha ning seepärast organiseeriti sügisesed traditsioonilised hõimupäevad oktoobris mõnevõrra tagasihoidlikumalt. Need olid esijoones **liivi päevad**: osales 4 liivi ansamblit, kes andsid kontserte põhiliselt Lõuna–Eestis: Pärnu–, Tartu–, Viljandi– ja Põlvamaal, ka Tallinnas. Liivlased on ligemalt võtta, tuleb odavam, liivi rahvuse ja selle kultuuri elushoidmiseks on aga niisugused ettevõtmised ülimalt tähtsad. Kuigi liivi rahvuse täielikku väljasuremist on juba kaua tagasi ennustatud ja praegu räägib liivi keelt emakeelena vaid 8 ning end liivlaseks peab 230 inimese ümber, on nad ise optimismi täis ja väidavad, et liivlased ja liivi kultuur jäävad püsima ka 21. sajandil. Selle on oma südameasjaks

Jaak Prozes

võtnud samuti 3 praegu Eestis kõrgharidust omandavat liivlast – 2 Tartus, 1 Viljandis. Ka Lätis on suhtumine liivlastesse ja nende omakultuurilisse aktiivsusse uue rahvusliku liikumise ajal ja pärast taasiseseisvumist muutunud paremaks. Juba 1988 taastati seal Liivlaste Liit, 1989 algas liivi keele taasõpetamine ja 1991 kuulutati liivlased esmakordselt Lätimaa põlisrahvuseks. 1995. aasta sügisel loodi Riia Ülikooli juures läänemeresoome keelte kateeder ning esmakordselt ajaloos hakati Lätis liivi keelt õpetama ülikooli tasemel.

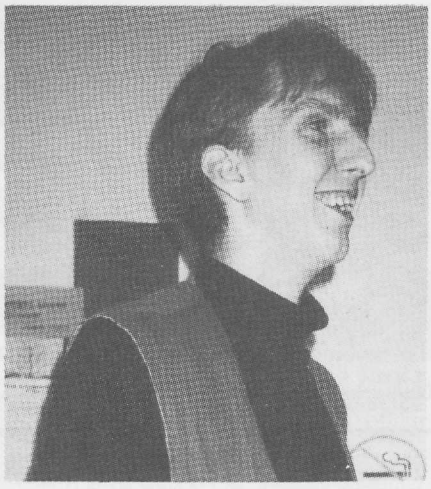

Soome–ugri ja balti rahvaste ajaloolisest kultuurilisest läbipõimumisest ja vastastikusest rikastumisest ilmneb üha uusi fakte. Seekordsete hõimupäevade raames toimunud teaduskonverentsil tõi näiteks Veljo Tormis, kes püüab meie üritustel ikka kaasa lüüa, tõendeid selle kohta, et meilgi hästi tuntud läti rahvalaul **"Puhu tuul ja tõuka paati"** on tegelikult liivi algupära.

Lisaks liivlastele osalesid hõimupäevadel veel ungari, mari, mordva ja saami ansamblid.

Meie üks eesmärk hõimupäevade korraldamisel on olnud viia sidemed nö rohujuure tasandile. On kontserte suuremates keskustes, Tallinnas seekord Matkamajas, kus esinevad mitu hõimupäevadele saabunud ansamblit või koguni nad kõik. Kuid enamikel juhtudel sõidavad ansamblid laiali koolidesse ja esinevad seal, tihtipeale kaasas ka lektor, kes peab loengu antud rahva ja selle kultuuri kohta. Oleme püüdnud selle poole, et koolide õpilased ainult külalisi ei kuula–vaata, vaid pakuvad meile ka omapoolset kunstilist külakosti ning tekiks soe õhkkond, sundimatu vestlus. Alati see küll veel ei õnnestu, kuid ka häid näiteid on palju.

Rahvakunstiväliselt probleemirikas

Põhiliselt on meil käinud siiski rahvakunstiansamblid. Süvamuusika ja professionaalse kunstiga on lugu keerulisem. Koorilaul on Venemaa soome–ugri rahvaste hulgas senimaani olnud nõrgalt arenenud, koore vähe. Asi on läinud liikuma mõnel pool, kus rahvuslik liikumine on tugevam (marid, komid, udmurdid), osalt meie mõjul. Udmurtias näiteks pärast RAM–i külaskäiku sinna 80–ndate aastate keskel (muide, Udmurtia muusikateadlased väidavad, et juba sõja ajal pandi RAM–ile alus just Udmurtias) ning eks üks selle tulemus ole ka udmurdi koori osalemine meie suvisel noorte laulupeol.

Takistuseks on ka see, et Venemaa soome–ugri rahvastel on vähe omakeelset professionaalset laululoomingut. Repertuaarinälja leevendamiseks laulavad nad ka üsna palju eesti kooriteoseid, selle sõnu oma keelde tõlkides.

Mis aga on olemas, see on siiski omapärane ja toetub paljuski oma folkloorile, näiteks mari džäss. Meie estraadimuusika on viimasel ajal üsna Lääne, eriti Ameerika džässi moodi. Mari džässi aga ei aja segamini Ameerika ega Vene džässiga, see on tõepoolest maripärane.

Meie kooride ja ansamblite sõiduga hõimurahvaste juurde Venemaale on jälle omaette probleemid. 80–ndate aastate lõpul – 90–ndate algul olid selleks head võimalused, kuid siis tormasid meie kollektiivid ainult Läände. Nüüd on Lääne–vaimustus mõnevõrra jahtunud, kuid on ilmnema hakanud sealpoolsed takistused. Mõned koorid, näiteks Rahvusraamatukogu oma Viktooria Jaagomäe juhatamisel, tahavad hõimurahvaste juurde sõita, kuid sealtpoolt vastatakse: me tahaksime teid külalislahkelt vastu võtta, kuid meil pole praegu selleks võimalusi. Kardetakse isegi, et sellistel sõitudel võib praegu olla hõimuliikumisele negatiivne mõju: mida ütlevad inimesed, kes pole mitu kuud palka ega pensioni saanud, kui kulutatakse summasid kuskilt Lääne poolt tulnud kunstikollektiivide vastuvõtmiseks?

Mari El–iga ja Komiga on Eestil riikidevahelised kultuurikontaktide arendamise lepingud, seehulgas kõrgtasemel, näiteks ooperisolistide vahetamise osas. Nende täitmisega pole aga asjad päris korras ka Eesti poole süü läbi. Me oleme teinud Estonia Teatrile märgukirja, miks vastavat lepingut ei täideta, kuid tulemusi pole näha. Estonia lavastustes on aga kõrvalosades esinenud Eestis õppiv mari neiu Tatjana Romanova, kellest Arne Mikk on väga heal arvamusel.

70 AASTAT TAGASI
DETSEMBER 1927

Eesti muusikaelus oli 70 aastat tagasi oma kohta võitmas raadio. 16. detsembril 1927 alustati **raadiokontsertidega**, kus tutvustati lähemalt IX üldlaulupeo kava. Neid juhatas J. Aavik, esines aga muidugi EMO segakoor. 3. detsembril andis EMO ka kontserdi Estonia kontserdisaalis, tähistades sellega oma 15. aastapäeva. Kava oli kokku pandud Eesti vanema ja keskmise põlvkonna heliloojate muusikast, kuna noored olid hoopis välja jäetud. Suurimat tähelepanu äratasid M. Saare "Jaan läeb jaanitulele", J. Aaviku omapärane "Õhtu" ja kelmikas "Oh sa petis peiukene".

Välismaasõite harrastati ka tol ajal. Veidi enne jõulupühi sõitis Pariisi tutvuma uuemate muusikavooludega Tartu Kõrgema Muusikakooli õppejõud **H. Eller**, professor **P. Ramul** külastas aga Saksamaad ja Šveitsi, et koguda materjali muusikaajaloo väljaandmiseks. Muide, P. Ramul oli valitud Leipzigi suure teadusliku raamatukogu Peters Bibliothek auliikmeks.

Päevaleht kirjutas: "Tallinna publiku suurim lemmik lauljatest on nähtavasti **D. Smirnov**, kes meid iga aasta külastades üles astub ikka kõige tugevama eduga." Suur kunstnik polnud seekord päris hääles ja nii tõusis tema nii Tallinna kui ka Tartu kontserdil esile ilusa ja puhta sopraniga ta abikaasa pr. Lydia Smirnova–Maltseva.

Pikemalt oli Eestis **Soome kuulus laulja V. Sola.** Detsembris andis ta oma lahkumisetenduse Manricona Verdi "Trubaduuris". Strettat pidi ta publiku tungival soovil laulma 3 korda. Leonorena esines O. Torokoff–Tiedeberg, kes samal päeval laulis ka Liszti oratooriumis "Legend pühast Elisabethist". Sellest ka etenduse lõpupoole teatav väsimus. Krahv di Luna oli K. Viitol ja Azucena L. Hellat–Lemba. "Orkestrit juhatas J. Aavik kindlusega, kuid kohati oleks vaja olnud orkestri kõlaküllust painutada enam lauljate intonatsiooni alla," kirjutas T. Lemba.

V. Solal oli menu ka Tartus toimunud kammerkontserdil. Lisapaladele ei tahtnudki lõppu tulla. Laulja kõrged noodid üllatasid jõurikkusega, kuigi tooniandmine oli veidi raskepärane.

Meil vastuolulisi tundeid äratanud **T. Vironi** laulis aga hea eduga Soomes. "Hr. T. Vironi on täiesti omapärane laulja. Temal on suurepärased tenori hääleressursid ja ta hääl on tehniliselt välja arenenud, kuid esinemisel lubab ta endale liiga suuri vabadusi, mis on kohased ooperilaval," kirjutas Soome ajaleht.

8. detsembril **Estonia** lavale tulnud Offenbachi operett "Ilus Helena" oli T. Lemba arvates "farss ehk jant muusikaga", Paul Pinna lavastajana tegi sellest publikut naerutava tüki, mis tõi raha sisse. Ise mängis ta ülempreestrit. Viimases vaatuses valitsesid kinofilm ja väheviisakad tantsud grammofoni saatel, kusjuures tegevus oli viidud Pirita rannale. Juhatas R. Kull.

Viljandi **Ugalas** läks menuga Oskar Straussi "Viimne valss". Väga meeldiv oli siin prl. M. Laid. Peeglistseen õnnestus tal sedavõrd, et ta pidi seda kordama. Suure oskusega mängis prints Pauli A. Mering. Juhatas J. Vaks.

Detsembris asetleidnud **3 sümfooniakontserdil** oli peateoseks Tšaikovski IV sümfoonia. R. Kull püüdis seda omapäraselt tõlgitseda, mis tekitas aga küsitavusi, eriti järskude tempomuutuste tõttu. Uudisena oli kavas A. Vedro "Lüüriline pala", mille publik võttis soojalt vastu. T. Lemba leidis, et "mainitud teos on meeldiva meloodiaga laululis–unistavat laadi oma iseloomu poolest ja harmonisatsiooni suhtes huvitavalt läbi töötatud."

Tallinna Kommertskooli saalis mängis A. Papmehl, keda klaveril saatis V. Padva. Kava nurgakivideks olid Tartini "Kuraditriller", Debussy Sonaat ja Ernsti virtuoosne Othello–fantaasia. Interpreet mõjus oma hästiarenenud tehnika, tüseda poognatõmbe ning küpse arusaamisega muusikast.

30. novembril ja 2. detsembril sai Tallinna publik nautida **kuulsa Tšehhi viiuldaja J. Kubeliku** mängu. Postimees kirjutas: "Suurepärane tehnika, millele näib olevat absoluutselt tundmatu igasugune raskuse mõiste, ideaalne puhtus ka kõige keerulisemates passaashides, akordvõtetes ja flasholettides." Tema toon sarnanes "hõbeflöödile". Eriti äratas tema mäng imetlust Paganini D–duur Kontserdi ettekandel. Kubelik esitas ka omaenda Kontserdi B–duur, mis tervikuna mõjus aga siiski ühetoonilisena.

Detsembris 1927 suri Berliinis pikka aega Tallinnas elanud ja siin kammermuusikaõhtuid korraldanud **professor A. Glehn.** Ta oli lõpetanud 1885. a. aurahaga Peterburi Konservatooriumi, töötanud seejärel Berliinis ja Moskvas. Pärast Oktoobrirevolutsiooni pidas ta paremaks tulla Eestisse. Kuigi peaaegu kogu elu väljaspool Eestit elanud, rääkis ta väga hästi eesti keelt. Glehn oli südamlik ja tagasihoidliku iseloomuga sümpaatne inimene, kes muusikat tõsiselt ja sügavalt armastas.

Tallinna Jaani kiriku 60. aastapäeva puhul esitasid koguduse koor, Estonia orkester ning solistid **Händeli oratooriumi "Messias".** Orelit mängis A. Topman, juhatas E. Võrk, kes tegi seda "rahuldavalt". Kohati oleks tahtnud rohkem energiat, hoogu ja sügavamat väljendusvõimet.

Saksa lauluseltsi algatusel tähistati 4. detsembril Estonia kontserdisaalis kauaaegse Oleviste kiriku koorijuhi **Walter Sewighi** 25. aastast muusikalise tegevuse juubelit. Esitati Liszti oratoorium "Legend Pühast Elisabethist". Juubilar juhatas tarviliku hoole ja asjatundlikkusega.

13. detsembril oli Tallinna Pühavaimu kirik rahvast puupüsti täis. Tallinna Loomakaitse Selts korraldas kontsertjumalateenistuse, mis oli esimene sellesarnane Eestis. **Korjatud rahaga taheti talvel linde ja loomi toita.** Laulsid pastoriproua Tallmeister, K. Arder ja A. Kikas.

Mati Märtin

Mitmetes Eesti ülikoolides õpivad noored Venemaa soome–ugri rahvaste hulgast, kes vastavalt lepingule on kohustatud kodumaale tagasi pöörduma. Neile paneme me suuri lootusi sealse omakeelse kultuurielu arendamise osas. Paljud neist aga on tütarlapsed ja nad abielluvad siin mitte oma rahvusest noormeestega. Abielupaare aga ei lahuta, lapsed tulevad ka. Eriti on asi "kontrolli alt väljas" Tartus. Õnneks lähevad ühest Venemaa soome–ugri rahvusest neiud mehele sageli teisest Venemaa soome–ugri rahvusest noormeestele. Ja kui Marimaalt tulnud neiu satub pärast Tartus abiellumist näiteks Udmurtiasse, pole see ka just halb variant rahvuskultuuri arendamise seisukohalt.

Venestunud soome–ugrilastest tippkunstnikest

Venemaa väikeste soome–ugri rahvaste tipptasemega kunstiinimesed, näiteks komi rahvusest laulja Valeri Leontjev (aga mitte ainult nemad, vaid ka näiteks sportlased – suusatajad Raissa Smetanina on ju komi, Galina Kulakova udmurt), kipuvad venestuma ja seega oma päritolu varjama. See on ka mõistetav, oma emakeele baasil pole neil piisavalt eneseteostamisvõimalusi ega ka publikut. Samuti omandavad nad kõrghariduse peamiselt Vene tippkoolides – Moskvas, Peterburis. Ka Volga–äärsetele soome–ugri rahvastele lähedase Kaasani konservatooriumi tase on kõrge, paljud seal peavad seda Eesti Muusikaakadeemiast tugevamaks. Kui Eestistki on tuntud muusikud lahkunud, mis siis veel rääkida sealtkandist. Kõik see on tõkkeks tippkunstnike vahetamisele meie ja Venemaa soome–ugri väikerahvuste vahel.

3 X EHA VILUOJA

Udmurdi poistekoor noorte laulupeol

Oleme hakanud mõtlema selle tõkke ületamisele. Tuleval aastal tahame kutsuda Eestisse esinema näiteks A. Ešpai koos kaaslastega. Ega enamik meie inimesi teagi, et Ešpaide dünastia on mari päritolu. Ja kui nad Eestisse peaksid sattuma, võib–olla hakkavad ka ise rohkem mõtlema oma soome–ugriliku päritolu üle.

Pani kirja

Herbert Vainu

Pilk eestikeelse muusikatermi-noloogia kujunemise algperioodi

(Algus eelmises Muusikalehes)

J.H.Rosenpläter

Dieesi ja bemolli asemel olid algusest peale käibel "rist" (saksa keeles Kreuz) ja "Be". **Bekarril** on saksa keeles mitu vastet: "Quadrat", "Bequadrat", "Wiederrufzeichen", "Auslösungzeichen", mis vastavalt ka tõlgiti: "rutoline täht", "taggasipannemise täht" (Rosenplänter), "keelamisse märk" (Erlemann), "lahtitegemise märk" (K. A. Hermann), "kustutuse märk" (F. R. Kuhlbars). Rahvusvaheliste terminite juurde jäi A. Kasemets.

Mažoor– ja minoorhelilaadile annab Rosenplänter järgmise seletuse: "Diatonisel heäldewijal on wiis terwet ja kaks poolt heält ja nimmetakse tedda, sedda möda kuida heäled töine töise juurde ülles lähwad, kas waljuks (duur) ehk tassaseks (moll)." ("Öppetus", lk. 10.) A. Erlemann annab **duurile** ja **mollile** omapoolse iseloomustuse: "Kui need 7–8 toniastmet waljuste, kärredaste, körredaste, järrestikku tullewad, siis nimmetakse üht nisuggust tonide kokko seadmist dur–tonisugguks, agga kui need toniastmet pehmeste, tassaste üks teise järrele tullewad, siis nimmetakse se tonide kokko seadmine moll–tonisugguks" (lk. 31). K. A. Hermann annab nendele terminitele sisulise seletuse: "Kõwa helisugu ehk dur, mille läbi lõbusat rõõmu, lõbusat tõsidust, lõbusat lusti wõime häälte läbi kuuldawaks teha ja pehme helisugu ehk moll, mille läbi haledat härdust, haledat kaebtust häältel awaldada wõime ("Noodi–õpetus", lk. 18)."

Helistikku nimetab Rosenplänter "heäldewiisiks", õpetades: "Ühhes oktawis on 12 heält, ja igga heäl wöib ni häst waljus kui tassases heäldewija peaheäleks sada ning sest siis tulleb, et 12 walju, ja 12 tassast heäldewiit on ("Öppetus", lk. 10)." Helistiku märkimiseks leidis Hagen rahvaliku termini "heäle mönno". K. A. Hermann tarvitas sõna "helitõug", mis kaua aega oli mitmete autorite juures käibel. Helistiku võttis esimesena kasutusele Eduard Visnapuu oma "Muusika leksikonis" 1923. a., seletades: "helistik, lk. tonus–meloodia (ühtlasi ka harmoonia) kude, normeerit teatud astmiku (gamma) piirides" (lk. 49).

Helistike enharmonismile leiutas Hagen vaste "ennamtähhendaw". "See sanna "ennamtähhendaw" woib ka kaks tähhendust luggeda. Kui errela peal Fis–akkord saab mängitud, ei woi kuulja, kes errelast emal seisab, ilma nodi ramatuta teada, kas Ges– woi Fis–akkord mängitakse ("Juhhataja", lk. 16)." J. Kappel leiutas eestikeelseks vasteks "ühtehelisevad", A. Kiiss "samahelilised", ent rahvusvahelist terminit pole suudetud välja tõrjuda.

Intervalle nimetas Rosenplänter "heäle–järguks". "Heäle–järguks ehk interwalliks nimmetakse sedda wahhet kahhe nende heälde wahhel, mis ühhekörgused ei olle," märkis ta ("Öppetus", lk. 10). **Intervallide toonilisele suurusele** leidis Rosenplänter vasted saksa keelest: "wäike" (sk. kleines), "selge" (reines), "kassin" (vermindetes), "liig" (ümbermässiges). J. Kappelilt pärineb tänapäevane "suurendatud" ja K. A. Hermannilt "vähendatud intervall".

Helivältuse võttis esmakordselt kasutusele K. A. Hermann, lähtudes saksakeelsest vastest "Tondauer". "Vältus" esineb ka Wiedemanni sõnastikus "Dauer" tõlkena. Enne Hermanni kasutati sagedamini "Tondauer" vastena "helide suurus", "helide kangus" ja "helide kestwus".

Melismidest kirjutab oma õpikus A. Erlemann, nimetades neid "toniwigguriteks" (lk. 55): "Toni wiggurid on kui wäljastpiddised illoehted, mis meile keige essite silma paistawad, sellepärast ei kölba nemmad mitte heasti harmonile, waid keige parremine wisihealele, sest wisiheal on iggas tonitükkis se peamees ja temmale sünnib siis ka keige surem au ja illo anda (kui agga kegi ennast ehhitada tahhab, siis ehhitab temma ikka omma pealmist riet ehk kube, agga mitte allumist, kelle ehted wälja ei woi paista)." K. A. Hermann valis melismide saksakeelsest "Verzierung" tõlkest (ilustamine, ehtimine, dekoreerimine) vaste "ehe" ja sai oskussõna "heliehted". A. Kasemets kasutas esimesena "helikaunistused".

Andreas Erlemann

Muusikaliste vormide kui ka harmooniaalased terminid tuli esimesena leiutada K. A. Hermannil. Muusikalised kirjutised "Laulu– ja mängu lehes" ja muusikaõpikutes nõudsid nende tarvitamist ohtralt. Hermann püüdis kõik

Peaaegu uskumatu on saanud teoks

Kui 5 aastat tagasi Põlva kooli 5. klassi muusikatundidesse astus arglikult sisse lüheldane mees ja küsis, kas ei leidu lapsi, kes tahaksid hakata puhkpilli mängima, arvasin endamisi, et sellest ei tule küll midagi välja. Pillipuhumisega pole siin aastakümneid tegeldud, järjepidevus on katkenud. Pealegi on see mees – **Raivo Reitel** – hoopiski matemaatika–füüsika õpetaja, orkestris vaid reamehena mänginud, dirigeerimist üldsegi mitte õppinud.

Asi läkski vaevaga liikuma. Algul võis pilliharjutajaid ühe käe sõrmedel üles lugeda. Aga visadus viib sihile. Esimese kontserdi ajal oli mängijaid 13, nüüd juba 30. Ning kultuurifondi abiga on pillegi juurde hangitud.

Ja tulemused on nimetamisväärsed: 1995. a. üle–eestilisel noorte puhkpillimängijate festivalil II koht, 1996. a. konkursil juba esikoht ja rändkarikas ning orkestrile omistati I kategooria. Kontserte on seejärel antud mitte ainult Põlvamaal, vaid mujalgi üle Eesti. Möödunud suvel käidi Saksamaal. Sellele vaatamata, et paljusid pille polegi – oboed, fagotti, basskitarri jne.

Põlva Ühisgümnasiumi orkester

Õpilased iseloomustavad Raivo Reitelit kui huumorimeelset meest, kes naerab koos lastega. Need satuvad elevusse ja lood tulevad paremini välja.

1. novembril andis Põlva Ühisgümnaasiumi orkester kultuurikeskuses oma **5. aastapäeva kontserdi**, külas ka pikkade traditsioonidega Põltsamaa Ühisgümnaasiumi orkester (dirigent Urmas Mägi), kes tuli suvel Saksamaal rahvusvahelisel kontserdifestivalil Saxofone '97 lauraadiks.

Raivo Reitel oli eriti hoos. Tantsuliste lugude ajal ta otse tantsis orkestri ees. Rahvas naeris ja plaksutas rütmis, lapsed aga suutsid tõsiselt täie innuga mängida ka raskeid lugusid. Tuli esitada lisapalu. Kingitusi ja lilli oli rohkesti.

Pärast sünnipäevakontserti esineti Soomes. Orkestrit on kutsutud ka Taani ja Rootsi. "Hingelt läheks, aga raha napib," ohkab R. Reitel. Võib–olla siiski kunagi hiljem.

Maret Kolsar

RIHO SEMMI foto

---

võõrkeelsed sõnad asendada eestikeelsetega, siis oli tal ees lai avastamispõld. Toome neist ainult mõned näited. Ta nimetas **ooperit** "lauleldusekс", selgitades: "Ooper, oper ehk lauleldus on täieline lugu ehk jutt ehk näitemäng laulu ja mänguga, mille juurde weel näitelawal maalimise ja näidelduse wõim appi tuleb, et suurt mõju päältwaatajatesse teha ("Noodi–õpetus", lk. 62)." **Koomiline ooper** on Hermannil "weider lauleldus", **operett** "wäikene rõõmu–lauleldus" ja **oratoorium** "jutulauleldus". **Balleti** kohta kirjutas Hermann: "Ballett ehk lugupidu on nii sugune näitemäng, milles üksi tantsude ehk heljude ja näomuutmise ja käenäitamise läbi terwe lugu ehk jutt ettetoodakse näitelawal. Muusik on siin enamasti niisugune, mille järel mitmesugust heljumist (tantsimist) wõib teha. Sünnib ballett ilma muusikata, siis on ta näomäng ehk pantomim ("Noodi–õpetus", lk. 64)." Mõned aastad varem nimetas Hermann "Laulu ja mängu lehe" V aastakäigus 1889. aastal balletti veel "hüpemänguks" ning Tšaikovski "Luikede järve" "Kurgede tiigiks".

Fuugale leidis Hermann huvitava vaste "põgu", lähtudes itaaliakeelsest tähendusest "põgenemine". "Põgu on niihästi jälgimise, sarnanemise, wastumise ja wastaliikumise kui muudeldamise ja ringmängu wõi ringlaulu kombel sünnitatud helitöö, mille hääled igaüks iseteed käiwad ja nagu üksteise eest põgenevad, millest ka nimi tulnud." ("Noodi–üpetus" lk. 61.) Selles tsitaadis on mitu Hermanni poolt väljamõeldud terminit. "Jälgimine" on vaste **imitatsioonile:** "Sõna jälgimine on sõnast jälg wõetud ja tähendab siis jälgedes käimist, muusikas nimetab ta selleks olekut, "kui üks hääl oma käigu poolest teise jälgedes liigub" (lk. 58). "Sarnanemine" tähendab **vaba imitatsiooni:** "Sarnanemine on see olek, mis just neid helisid jälgimises ei kasuta, kui endine hääl, aga siiski sarnaseid (lk. 58)." Terminiga "muudeldamine" märgib Hermann **figuratsiooni** ning "ringmängu" ja "ringlauluga" – **kaanonit.**

Need on vaid vähesed näited eestikeelsete muusikaterminite kujunemisest. Põhjalikult käsitletakse seda teemat autori uurimuses "Eestikeelse muusikaterminoloogia kujunemisest ja arengust", mis ootab kirjastamist kirjastuses Muusika.

Artur Vahter

KOLME NÄOGA DIRIGENT

"Vahva, Lauri! Laval oli täna üks dirigent, aga nagu kolm täiesti erinevat meest!"

Need sõnad lausus Tartu veteran–dirigent Uno Uiga pärast 14. novembril TÜ aulas korraldatud kontserti **Lauri Breedele**, kes oli oma 40. sünnipäeva tähistanud kolme koori – segakoori Tarbatu, meeskoori Gaudeamus ja segakoori Hale Bopp Singers juhatamisega. Tartu kolmainus–dirigent andis mõista, et seda oli ta taotlenud, tahtes publikule näidata kõiki oma kolme koori, kellel igaühel on oma nägu.

Lauri Breede võtab vastu õnnitlusi aastaid Gaudeamuses laulnud Tartu linnapealt Roman Mugurilt.

Kui L. Breede 1985. a. pärast Tallinna konservatooriumis Ants Üleoja käe all koorijuhtimise eriala lõpetamist naasis kodulinna H. Elleri nimelise muusikakooli sama eriala pedagoogiks, asus ta ühtlasi juhtima 1973. a. U. Uiga poolt asutatud segakoori **Tarbatu**, kes esitas põhiliselt regilaule. Nendega polnud ta varem tegelnud. Tuli palju ennast täiendada.

Lauri Breede avastas enda jaoks toreda maailma: "Me otsime oma juuri, seda, mis on meie rahvale ainuomane. Esialgu võib regilaul tunduda monotoonne. Aga kui esitajad lauldes ka näitlevad, on tulemus tore ja omapärane."

Gaudeamust asus Lauri Breede dirigeerima 1986. a. kõrvuti Ülle Sakkariasega. See dirigendiga üheealine koor – tuleval aastal saab ka 40–seks – on traditsiooniline akadeemiline meeskoor, mis on võimeline esinema ka ooperikoorina. Praegu teeb muret ainult noorte lauljate vähesus.

Pesamuna **Hale Bopp Singers** pole veel aastanegi, asutati selle aasta jaanuaris, kui taevas oli sellenimeline komeet. Kirikulaule on viimasel ajal esitanud ka Tarbatu, kuid HBS loodi spetsiaalselt kooriks noortele, kes tahavad laulda midagi särtsakamat. Ingliskeelsed spirituaalid on väga rütmilised, neis on rohkesti sünkoope, mida noored tajuvad paremini. Ka on noored sobivamad laulule kaasnevale lavalisele liikumisele.

Esimesele proovile tuli peamiselt naistevägi. Nüüd on saavutatud, et koori üle 50 laulja – peamiselt üliõpilased – hulgas on ka 15 noormeest. Esimene esinemine oli juba märtsi lõpul TÜ raamatukogus. Seejärel on lauldud mitmel pool Eestis. Repertuaari jätkub juba kaheks tunniks. Seekordseks esimeseks suureks esinemiseks kodulinna publiku ees oli HBS–le eraldatud kontserdi terve teine pool. Ja see läks korda. Eriti tugeva aplausiga võeti vastu Pedagoogikaülikooli tudengi Koit Soasepa bassihäälsed soolod.

Lauri Breede ütleb, et kui maha arvata aeg, mille ta pühendab oma suvemaja pidevale renoveerimisele (see on ehitusinsenerist isa geenidest), elab ta paaegu kogu aja muusika sees: argipäevadel töö muusikakoolis, –õhtutel proovid kooridega. Nende erinevad stiilid teevad töö vaheldusrikkamaks, pakuvad rohkem võimalusi.

Muusika sees on Lauri Breede elanud kogu elu. Oma ooperisolistist emaga Aino Seebiga oli ta juba tillukese poisina koos Vanemuises, onu Enn Seep on pianist, EMA õppejõud. Emapoolsel vanaemal oli ilus koloratuursopran. "Oleks ta omal ajal saanud muusikat õppida, oleks ta kindlasti olnud kuulus," arvab Lauri.

L. Breede enda klaveriõpingud algasid kuueaastaselt ema juhatamisel, edasi klaveriõpingud lastemuusikakoolis. Pärast keskkooli, kus ta tegeles ka kergejõustikuga, õpingud Elleri koolis, üheaegselt laulmine praegu tema juhatada olevas Gaudeamuses (samaaegselt lauluoskuse lihvimine Ivo Kuuse juures), konservatooriumis õppimise ajal Eesti Raadio segakooris.

Nüüd laulavad Lauri Breede mõlemad gümnasistist pojad tema spirituaalkooris. Perekonnatraditsioon jätkub.

Malle Elveti tekst ja foto

Rakvere Linnateatri 5. aastapäeva kontserti,

mis toimus 10. novembril, analüüsis Virumaa Teatajas 10 päeva hiljem Enn Mälgand.

Ta märgib, et Rakveres ja selle lähemas ümbruskonnas tegutsesid 15–20 aastat tagasi mitu elujõulist puhkpilliorkestrit. Need on laiali läinud. Noore muusiku Jüri Takjase algatusel 5 aastat tagasi loodud orkester asus puhkpillitraditsioone taastama, seejuures mitmesuguste tseremooniate sisustamisel. Igal aastal on antud ka mitu kontserti, tuues välja ikka midagi uut. Kuna pillimäng ei ole orkestrantide põhitöö ja muusikaline haridustasegi on erinev, nõuab see üsna suurt pingutust.

Aastapäevakontserdi algus oli ebalev, keskel kõrgpunkt, lõpus hakkas tunda andma väsimus. Erilisel kohal on orkestris "esireas istuv ja samuti omaette esinev (ka seekord) saksofonikvartett", keda iseloomustab "meeldiv kõla ja tämbriline sobivus". Kõik orkestrandid said vähem või rohkem hakkama ka oma soolonumbritega. Publikut oli rohkesti.

10–aastasele lubati laulda orkestri saatel ja kingiti mänguauto

10–aastaseks saav EKE Inseneride Meeskoor Ants Üleoja juhatusel peab oma sünnipäevapidu Tallinnas 20. detsembril. 15. novembril korraldati Tartus peaproov. Esmakordselt laulis koor orkestri saatel, esitades J. Reinbergeri missa.

Kontserdi teises osas esitati eesti klassikute laule, kaasa lõi ka 52–aastane vanem õde – TÜ naiskoor Vaike Uibopuu juhatusel. Oma nooremale vennale oli ta toonud kaasa ka eakohase sünnipäevakingi – mänguauto.

Malle Elvet

VÄSIMATU HARRI KIISK ON JÕUDNUD JUUBELINI

Eesti kultuuripaguluse poolsajand on olnud rikas markantsetest isiksustest. Ainuüksi silmapaistvate muusikute koguarv, kellel nii või teisiti tuli ennast jagada rahvuskultuuri ja uue asukohamaa olude vahel, ulatub selles sadadesse. Rootsis on näiteks tulemuslikult tegutsenud ja lausa "mitmel rindel" Harri Kiisk, kes sõja–aastate Eestist lahkus 20–aastase noormehena. Nüüd aga tähistab ta 13. detsembril Stockholmis oma 75. juubelisünnipäeva.

Kuigi Kiisa muusikalise tegevuse jäljed kodumaal ei jõudnud veel piisavalt kinnistuda, hakkavad nad kohe silma paistma esimestel pagulasaastatel Rootsis. Pagenud 1943 tollase konservatooriumi üliõpilasena totaalse mobilisatsiooni eest Soome, siirdus ta sealt peagi edasi Rootsi, kus temast varsti sai ajalehtede kirjasaatja ja Kummelnäsi laagrikeskuse korride juht.

Kui Harri Kiisk 1937 kolis õpihimulise noorukina Rakverest Tallinna, olid tal selja taga aastaid eraklaveritunde. Oma tollastest klaveriõpetajatest meenutab ta soojalt eeskätt Julie Martinit. Tallinnas jätkas ta Gregor–Konrad Heueri (klaver, muusikateooria) ja Tuudor Vettiku (koorijuhtimine) juures, algul eraõpilasena, hiljem konservatooriumis. 1942. aastast on säilinud ka ta sooviavaldus Tallinna konservatooiumile kompositsiooni eriala õppimiseks. Soomeski jõudis ta ühe semestri õppida Sibeliuse Akadeemias S. Palmgreni ja B. Carlssoni juures. Klaveriõpingud jätkusid tal ka Rootsis – Olav Rootsi juures, kuni viimase lahkumiseni 1952 Kolumbiasse.

Esimestel pagulasaastatel oli H. Kiisk klaverisaatjaks ka mitmel nimekal eesti solistil. Neist varasem ja kestvam oli ehk Helmi Betlem ja tema laulustuudio õpilaskond. Aastakümneid oli ta seotud ka Stockholmi Eesti Meeskooriga, nii seda juhatades kui klaveril saates. Episoodiliselt on tema hoolel olnud veel ka teisi eestlaste koore, segakoorid Uppsalas ja pealinnas. Stockholmi Eesti Koguduse Segakooriga on ta välja toonud ka ulatuslikke suurteoseid, nagu C. Kreegi "Taaveti laulud", G. Faure' "Requiem" jt, samuti pagulasheliloojate uudisteoste esmaesitusi. 1980. aastast juhatab ta Stockholmi Eesti Naiskoori. Ka oli ta tegev nii repetiitori kui dirigendina mitme Eesti pagulasteatri muusikalavastuse juures.

Kuid kõige jälgijätvam on ikkagi H. Kiisa ajakirjanduslik töö, mis oma enam kui pooletuhande artikliga moodustab vägagi olulise kroonika eestlastest muusikute tegemistest Rootsis ja mujalgi. Viimased aastakümned on tema hoolel olnud ajaleht Teataja.

Ka on ta aastaid olnud seotud mitmete organisatsioonidega: 1945 asutatud Noorkunstnike ja –kirjanike Ühing, 1950 asutatud ja ühislaulmisi korraldav Eesti Lauljaskond Rootsis, 1952 asutatud Eesti Muusikute Ühing jne. Aastaid juhatas ta 1962 asutatud Eesti Kultuurikoondise muusikatoimkonda. Alates neljandast 1961 on ta juhatanud ka kõiki hilisemaid eestlaste laulupidusid Rootsis.

Kõigi eelloetletud teenete eest omistas Eesti Kultuurikoondis Harri Kiisale oma 1978. aasta auhinna.

Kõik see on olnud ka kodu–Eesti aspektist vaadatuna oluline. Tema artiklitest "tilkus" nii mõnigi kodusesse teabesse – juba siis, kui "raudse

75

eesriide" väravad olid hoolikalt valvatud. Ma ei väsi kordamast, et just Harri Kiisk oli see, kes 60–ndate alguses oskas sokutada Eestisse hea valiku tol ajal range keelu all olnud Lääne heliloojate–klassikute (Schönberg, Berg, Webern, Hindemith) partituure, mis rändasid käest kätte ja on olnud olulisteks teabeallikateks nii keskmisele kui ka nooremale muusikute põlvkonnale.

Kõige selle eest on tänulik olnud ka allakirjutanu, kes ühineb siinjuures sadade õnnesoovijatega Harri Kiisale – mõistvale kolleegile, väsimatule töömehele, andekale muusikule.

Avo Hirvesoo

"70 – see pole veel midagi."

Nii tõrjus soovi temast kirjutada novembri lõpul oma auväärset juubelit tagasihoidlikult tähistanud Leelo Kõlar – üks meie tunnustatumaid klaveripedagooge, mitme suurepärase klaveriõpiku autor ja omal ajal ka kiitust pälvinud interpreet. Seetõttu ei järgnegi tüüpiline juubelijutt, vaid põgus pilguheit Leelo Kõlari tänastesse toimetustesse.

"Olen vaba ja saan rahuldada oma reisimiskirge. Käisin Norras, Itaalias, Hispaanias, aga Eestimaalgi on tore ringi kolada. Tead ju, et olen suur autosõidusõber, torkan Brandenburgi kontserdi makki ja põrutan kuhugi Lõuna–Eestisse. Millegipärast sobibki Bach autosõiduks paremini, koondab mõtteid ja värskendab."

Arvan seepeale, et Mahleri sümfooniaga võiks ta siis pikast juhistaazist hoolimata kraavi sõita! Aga pedagoogistaaz on L. Kõlaril veelgi pikem.

"Kuidas seda nüüd arvestada, olin ju vahepeal Siberis ja Soomes, aga neljakümne aasta ringis tuleb kokku küll. Siberisse olin sunnitud minema – pere tahtis kooselamist –, Soome läksin vabatahtlikult ja hea meelega. Tundsin, et Otsa–koolis tehtud rutiinsest tööprotsessist, nendest üha korduvatest kavadest, ebaahvatlevast õpilaskontingendist hakkab küll saama. Soomes oli miljöö hoopis teistsugune, õpetamise põhimõtted vabamad, õpilasmaterjal mitmekesisem – näiteks ka asjaarmastajad!"

Nii et Otsa–kool Sind tagasi ei saanud?

"Ei, küsiti küll, et kas soovin tulla, aga ma ei soovinud. Sellest hoolimata on see kool mulle südame külge kasvanud ja kui mõni õpetaja jääb haigeks, lähen meelsasti teda asendama."

Leelo Kõlarit oodatakse aeg–ajalt ka paljudes teistes koolides.

"Käin väikeste pianistide õpetajaid konsulteerimas, tutvustan oma õpikuid, osalen lõpueksamite komisjonides ja konkursside züriides. "Tagasihoidlikkusest jätab Leelo Kõlar ütlemata, et on viimastes enamasti esinaiseks. Aga aseesinaisena töötab ta Klaveriõpetajate Ühingus.

"Seal on meil oma alg– ja keskharidust hõlmav liin. Korraldame igal sügisel üleriigilisi klaveriõpetajate päevi, mille programmist köidavad osavõtjaid kõige rohkem lahtised tunnid. Viimasel ajal ei jõuagi kõiki soovijaid vastu võtta, klassid on puupüsti täis.

Jagan õpetust ka Rakvere suvekoolis. Pean ütlema, et sealkandis, eriti Narvas, on asjad klaveriõpetamisega rohkem korras kui mõnegi muu maakonna koolis; Ida–Virumaalt saab Otsa–kool head materjali."

Ümmarguse tähtpäeva puhul on kombeks heita pilk seljataha – mida Sa seal näed?

"Tervet väga klaveriõpetajaid, kes on puha minu õpilased! Küll oli liigutav, et Otsa–kooli aastapäeval Teatri– ja Muusikamuuseumi saali kogunenud klaveripedagoogid end tutvustades ja lõpetamisaastat nimetades osutusid aina minu kasvandikeks."

Kuidas Sa suudad nüüd olla õpetamata?

"Ega suudagi, need lahtised tunnid, mida mind pannakse andma igas koolis, kuhu nina pistan, on ju ikka seesama õpetamine. Ja mõni laps käib kodus ka," lõpetab Leelo Kõlar oma jutu ja sügab lõua alt kõrval mõnulevat, juba 13 eluaastani jõudnud kurti valget angoorakassi.

"Sa ei oska arvata, kui tark loom ta on. Sõitsin kord hilisõhtul oma Muraste suvilasse teist teed kaudu ja kujutle vaid – ta ootas mind just sellest suunast, kuigi ei võinud kuulda automürinat! Vaist, mis muud."

Veel kord endist kolleegi ja kauaaegset sõpra Muusikalehe ja enda poolt õnnitledes

Ines Rannap

Suur individualist Harald Sæverud – 100 aastat sünnist

1997. aasta on muusikamaailmale olnud juubeliterohke, eriti Saksamaa jaoks: Schubert – 200 aastat sünnist, Mendelssohn – 150 aastat surmast, Brahms – 100 aastat surmast. Võib–olla ka selletõttu on mõnegi pisema riigi klassikute tähtpäevad saanud väiksema tähelepanu osaliseks. Üks selliseid on norra muusikaklassik Harald Sæverud, kelle sünnist möödus 100 aastat. Norra igatahes austas vääriliselt Griegi järel kuulsuselt teisel positsioonil seisva helilooja juubelit. Pidustused toimusid Bergenis, Oslos, Troldhaugenis ja Sæverudi majas "Siljustøl".

Pidustuste keskus asus Bergeni lähedases Griegi Muuseumis Troldhaugenis.

Miks just seal? Väga lihtne – Sæverudi kindlusetaoline maja–muuseum asub kõrgel mäekünkal mõne kilomeetri kaugusel Troldhaugenist ning on alates 17. aprillist 1997 Griegi Muuseumi filiaal.

Aasta tagasi oli mul võimalus põhjalikult tutvuda selle majaga, mille lummaval ümbrusel on Sæverudi muusikale olnud määrav tähendus.

HS sündis 1897. aastal Bergenis, see on samas linnas, kus Griegki. Pole ime, et ta soovis olla Griegi vääriline ja käia tema jälgedes, jäädes samas iseendaks. Nii igapäevaelus kui muusikas tunti heliloojat suure individualistina. Võib–olla avaldus niiviisi teadlik soov mitte sarnaneda Griegile. Taani muusika suurkuju Carl Nielsen ütles ta kohta: "Ta muusika on sama norralik kui Griegil, kuid just talle omasel viisil."

Muusikalise hariduse sai H.S Bergeni konservatooriumis. 1920. aastaks olid saavutused loomingu alal sellised, et ta saadeti Norra riigi stipendiaadina õppima Berliini. Rahvusvaheline edu saabus kiiresti. Sümfonistina seisab ta tugeva kaljuna norra heliloojate esireas: 9 sümfooniat, sümfoonilised süidid ja variatsioonid, kontserdid klaverile, oboele, fagotile, viiulile... Tema suured eeskujud olid Mozart ja Haydn. Helikeel sai mõjutusi hilisromantikast, ekspressionismist ja neoklassitsismist. Ta muusika kõlab tihti atonaalsuse piiril, seda piiri siiski ületamata. Kuulsate klassikute hõng seotuna vaba harmooniaga kujundab Sæverudist omanäolise väljenduslaadiga helilooja.

Norra loodus ja "Siljustøl"

Suurimaks Saeverudi mõjutajaks ja inspireerijaks jäi ikkagi Norra imeline loodus, selle maastiku kargus, kus hallid graniitkaljud ja nendel lokkav taimestik teineteist täiendades lõid mingi erilise koosmõju. See oli talle kõige kodusema tunde tekitajaks. "Armastan kivi," ütles ta ise ja lisas, et muusika peab spontaanselt ja südamest tulema.

1939. aastal valminud maamaja "Siljustøl" vastas ideaalselt helilooja maastikukiindumusele. Ta koliski sinna päriseks elama, teostades seal oma unistuse, kus looming ja igapäevaelu olid tihedaimas kontaktis loodusega. Sõrmeotsani individualisti–Sæverudi kasvatajaks ja ka vaoshoidjaks võikski pidada "Siljustøli" ümbruse ürgloodust.

"Siljustøli" hoone arhitektuurielemendid on viimse detailini omapärased ja originaalsed. Maja on täis ta enda kavandite järgi valmistatud mööblit,

lisaks hulk mööblit Jaapanist, Lõuna–Aasiast, arvutu hulk esemeid ja nipsasju väga erinevatest riikidest. Kõik see teeb majast tõelise muuseumi. Igal sammul on tunda, et see mees otsis ebatavalist, individuaalset. Näiteks oli iga ukski erinevalt värvitud ja kujundatud.

"Rondo amoroso" ja "Canto rivoltoso"

Ühel helilooja lummava maja külastusel õnnestus mul kuulata tema klaveripalu külalistetoa "Steinwayl", solistiks tunnustatud Sæverudi muusika propageerija pianist **Jan Henrik Kayser**. Siit kavast ei puudunud ka helilooja populaarseimad, lausa hittidena levinud palad "Rondo amoroso" ja "Canto rivoltoso". Esimene neist on muusikaliseks illustratsiooniks isa ja poja vahelisele dialoogile, milles püütakse avada lapsehinge. Pala kuulub tsüklisse "Kergeid palu klaverile" op. 14. "Canto rivoltoso" sündis II maailmasõja ajal 1943. a. ja muutus norra natsismivastase vastupanuliikumise muusikaliseks sümboliks. Teos pärineb neljasüidilisest tsüklist "Meloodiad ja tantsud Siljustølist" op. 22. Sæverud tegi "Canto rivoltosost" võimsa tõusuga orkestrivariandi ja sellisena kõlab teos sageli rahvuslikel üritustel.

"Peer Gynt"

Üheks omanäolisemaks Sæverudi oopuseks on kahtlemata muusika Ibseni draama "Peer Gynt" uuele lavastusele 1948. aastal Oslos. Kui autor oli lepingu muusika kirjutamiseks alla kirjutanud, puhkes torm, nagu ette võis aimatagi. Kas uuel muusikal oli midagi võimalik vastu panna E. Griegi samanimelisele meistriteosele, mille populaarsus ülemaailmne? Tuli välja, et oli võimalik. H.S lahendas ülesande just temale omasel individuaalsel moel ja tuli üliraske ülesandega hiilgavalt toime. Ta lähtus Ibsenist muusikaliselt tunduvalt rohkem kui Grieg. "Peer Gynti" muusikat saatis kohe edu, siit alates oli sillutatud edu ka kahele "Peer Gynti" orkestrisüidile ja autori tehtud klaverivariandile. Sæverud järgis täpselt Griegi skeemi – näidendimuusika, kaks orkestrisüiti, klaverivariant. Muusika levis kiiresti maailma kontserdilavadele ja heliloojale hakkas saabuma mitmeid tellimusi. Üheks tähthetkeks saigi 8. sümfoonia ("Minnesota sümfoonia") edukas ettekanne USA–s 1958. aastal, millest ka autor osa võttis.

Film heliloojast

Bergenis õnnestus mul külastada filmidokumentaliste vendi Svarre ja Håkon Sandbergi nende erastuudios ja vaadata nende dokumentaalfilmi Harald Sæverudist. Autorid on püüdnud avada helimeistri loomingukööki, loomisprotsessi. Tänu helilooja aktiivsele kaasamängimisele õnnestub kõik küllaltki loominguliselt. Tugeva mõjuga on näiteks stseen, kui heliloojale tuleb öösel pähe loominguline mõte ja see on vaja kiiresti paberile panna. H.S mängib selle stseeni hiilgavalt. Filmi kulminatsiooniks on "Canto rivoltoso" autori äärmiselt ekspressiivses esituses. Vataja peaaegu satubki saladuste jälile, kuidas sünnivad helitööd "temale omasel moel". Selletaolise filmi olemasolu vajalikkust on raske ülehinnata.

Alo Põldmäe

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

RAAMATUD

Alla Pugatševa glazami druzei i nedrugov, 1.–2. – M., 1997.

Csaky, Moritz. Ideologie der Operette und Wiener Moderne: Ein kulturhistorischer Essay zur Österreichischen Identität. – Wien, 1996. – 328 S.

Gustav Mahler: Briefe. – Wien, 1996. – 479 S.

Kõiva, Ottilie. Vana kannel 7: Eesti regilaulud. – Tartu, 1997.

Musikalische Bekenntnisse. – Münster, 1995. – 186 S.: ill.

Muzõkalnõi Peterburg: entsiklopeditšeski slovar 1. – Spb., 1996. – 415 s.

Tarieverdijev, Mikael Leonovitš. Ja prosto Ûivu. – M., 1997. – 317 s.: ill.

Tormis, Veljo. Rahvalaul ja meie: artiklid, intervjuud, kommentaarid. – Tallinn, 1997. – 50 lk.: ill.

NOODID

Aavik, Silja: SolfedÛo 1, 2, 3–16: [töövihikud]. – [Tallinn], 1997.

Arnold, Johann Gottfried. 6 Arien für Sopran, Flöte und Gitarre / Bearbeitung: Boris Björn Bagger. – Antes, 1996.

Bach, Carl Philipp Emanuel. Hamburger Sonate in G–dur: für Flöte und Gitarre. – Antes, 1996.

Bach, Johann Christian. Quartett C–moll nach der Klaviersonate, op. XVII nr. 2: für Oboe, Klarinette, Horn und Fagott. – Antes, 1996.

Bach, Johann Sebastian. Präludium, BWV 999: für Flöte/Violine (Violoncello) und Gitarre / [Kantilene von Zoltan Kod ly]; Bearbeitung: Boris Björn Bagger. – Antes, 1996.

Beethoven, Ludwig van. Rondo D–dur nach dem vierhändigen Klavierstück, op. 6: für Oboe, Klarinette, Horn und Fagott. – Antes, 1996.

Chopin, Frédéric. Nocturne, op. 9 Nr. 2: für Flöte/Violine (Violoncello) und Gitarre / Bearbeitung: Boris Björn Bagger. – Antes, 1996.

Cornelius, Peter. Schlusschor aus der Oper "Barbier von Bagdad". – Antes, 1996. – Meeskoori partii.

Debussy, Claude. Gollowogg's cake–walk: für Oboe und Klavier. – Antes, 1996.

Eespere, René. Die Spieldosen 1, 2 = Mängutoosid, 1, 2: für Klavier (Celesta). – Antes, 1995.

Graf, Wolfram. 3 schwäbische Männerchör(l)e. – 7 kleine Stücke für Orgel, op. 12. – Drei Stücke für Klavier, op. 16. – Elegia 3: für Orgel. – Antes, 1995–1996.

Hammerschmitt, M. Frische Fahrt. – Meeskoorile, segakoorile. Vorbei. Abschied. – Meeskoorile, segakoorile. – Morgengebiet. Heimweg. Wanderlied. – Antes, 1995.

Han, Aseon. Monolog im Monolog für Fagott solo. – Antes, 1995.

Haydn, Joseph. Liebes Mädchen, hör' mir zu. – Antes, 1995.

Hildebrand, Manfred. 20 Duos aus vier Jahrhunderten: für Altsaxophon in Es und Tenorsaxophon in B. – Antes, 1996.

Hindpere, Hans. Lauluredel 3: Talveõõmud. – [Tallinn], 1997.

Humperdinck, Engelbert. Abendsegen. – Antes, 1995. – Meeskoorile, segakoorile.

Jensen, A. Und schläfst du, mein Mädchen. – Antes, 1995. – Segakoorile.

Jumalanpalvelusten kirja: Suomen evankelis–luterilaisen kirkkokäsikirja 1. – Helsingi, 1997. – 524 lk.

Kangro, Raimo. 6 Stücke für Gitarre = Kuus pala kitarrile, op. 37 a. – Clicking symphonu, op. 49: für Zupforchester. Display 5: Portrait of an angel, op. 42: für Flöte, Klarinette und zwei Klaviere. – Antes, 1995.

Klockewitz, Wolfgang. Der Unmusikalische: für gemischten Chor und Klavier. Südwind – Etüde. – Antes, 1996.

Kõrgemäe, Raivo. Jõulusoove. – Tallinn, 1997. – 1–2 häälele, akordimärkidega.

Kõrvits, Tõnu. Suite für zwei Gitarren. – Antes, 1995.

Krämer, Thomas. Aphorismen: für vier Fagotte. Metamorphosen 2 für Flöte, Oboe, Klarinette in B und 2 Fagotte. Non f: für Fagottsolo. Triptychon (1990): für 4 Fagotte. – Antes, 1996.

Löwe, C. Abendlied. – Antes, 1995. – Meeskoorile, segakoorile.

Marguste, Anti. Oreleelo, op. 53, 54, 57: für Orgel. – Antes, 1995.

Mariae Wiegenlied (Cancion d'amor): für Flöte (Violoncello) und Gitarre / [Anonym]. – Antes, 1995.

Martini, J. P. A. Plaisir d'amour: für Flöte/Violine und Gitarre. – Antes, 1996.

Mertz, Johann Kaspar. Barcarole. Divertissement über Motive der Oper "Rigoletto" von G. Verdi, op. 60. Mazurke: für Gitarre und Klavier / herausgegeben und bearbeitet von Boris Björn Bagger; Klavierstimme eingerichtet von Kalle Randalu. – Antes, 1995.

Mertz, Johann Kaspar. Trio: Divertissement über Motive der Oper "Der Prophet" von G. Meyerbeer: für Flöte, Viola (Violine) und Gitarre / bearbeitet von Boris Björn Bagger. – Antes, 1996.

Messusävelmiston säestyslaitos. – Helsingi, 1997. – Komplekti kuulub ka heliplaat.

Mozart, W. A. Adagio h–moll nach dem Klavierstück, KV Nr. 540: für Oboe, Klarinette, Horn und Fagott. Alla Turca aus der Klaviersonate, KV 331: für Flöte und Klavier. Sonate, KV 331: für Flöte (Violine) und Gitarre. – Antes, 1995.

Mägi, Ester. Konzert für Orgel und Cembalo. Lappländische Weisen (Lappische Juoigos–Melodien): für Klavier. – Antes, 1995.

O Heiland, reiss die Himmel auf / Augsburg 1666. – Antes, 1995.

Parsadanjan, Boris. Sonate für Violine und Klavier. – Antes, 1995.

Rääts, Jaan. Sonate, op. 82: für zwei Klaviere. – Antes, 1995.

Schubert, Franz. Ave Maria, D 839: für Flöte/Violine (Violoncello) und Gitarre. – Antes, 1996.

Schumann, Robert. Auf dem Rhein. Segakoorile. Hör' ich das Liedchen klingen. Meeskoorile. Wanderlied. Meeskoorile, segakoorile. – Antes, 1996.

Sink, Kuldar. Ave Maria 4: für Sopran und Gitarre. Motorische Burleske = Motoorne burlesk: für Klavier. Pater Noster: für Sopran und Gitarre. Requiem aeternam: für Männerchor. Suite Nr. 1: für Flöte Solo. Ubi Caritas. – Gemischter Chor. – Antes, 1995–1996.

Sisask, Urmas. Trio für Flöte, Oboe und Klavier oder für zwei Blockflöten und Cembalo. – Antes, 1995.

Strauss, Johann und Josef. Pizzicato–Polka für Zupforchester. – Antes, 1995.

Tamberg, Eino. Stücke für Kinder: für Klavier. Band 1. – Antes, 1996.

Tschaikovsky, P. I. Elegie (1884) für Zupforchester. – Antes, 1995.

Thoma, Xaver Paul. Bagatellen für Klavier (1988). Serenade (1988) für Violine und Gitarre. Sonate für Bratsche und Klavier (1991). – Antes, 1995.

Wittinger, Robert. Preludio e scherzino per pianoforte. – Antes, 1996.

Vivaldi, Antonio. Konzert in D–dur: für 2 Violinen, Gitarre und Basso Continuo. – Antes, 1995.

KASSETID

Estin. Lennata. – Viljandi.

The Tuberkuloited. Õhtupimedas.

Eesti kuld nr. 2 / erinevad esitajad. – Tartu, 1997.

Kuslap, Voldemar. Meeletu rüütel. Kutse tantsule; 7. – Tallinn, 1997.

Psychoterror. Waste and insanity.

Loop, Uno. Korraks vaid. – Tabasalu, 1997.

Ma tahaksin kodus olla: Vanaaegsed viisid 1938 / esit.: Toivo Nikopensius, Voldemar Kuslap, Lembit Majas, Sirje ja Rein Kurg, Heldur Jõgioja (lauljad).

Raadik, Tõnu. Puhh!: muusikal / erinevad esitajad, Estonia teatri koor ja orkester.

Lindpriid. Kaugel, kaugel, kus on minu kodu. – Tallinn, 1997.

Punk on surn'd II / erinevad esitajad. – 1997.

Peoleo: 1965–1973. – Tallinn, 1997.

Seelikukütid & MTJ.

Jõgioja, Heldur. Heinakuu: akordionilood. – Tartu, 1997.

White concert / perf. by Tiit Peterson (guitar), Estonian Symphony Orchestra, cond. Vello Pähn. – Tallinn, 1997.

EESTI KONTSERDI KONTSERDID JAANUARIS

N 1.I kell 18 Estonia kontserdisaal – **UUSAASTAKONTSERT.** ERSO, dirigent ERI KLAS. Sümfoonilised tantsud. Piletid 75–100.

T 6.I kell 19 Estonia kontserdisaal, K 7.I kell 18 Kohtla–Järve kultuurihoone – ERSO, oratooriumikoor. Dirigent Nikolai Aleksejev (Venemaa). Rahmaninov, Tanejev. Piletid 30–75.

T 13.I kell 19 Mustpeade Maja Valge saal – GRIEG PIANO TRIO (Norra). Grieg, Beethoven, Brahms. Piletid 25–50.

K 14.I kell 18 Räpina Muusikakool, P 18.I kell 16 Rakvere Kauri Kool – **Kaunist harfimuusikat.** Jolivet, Debussy. Piletid 10–20.

N 15.I kell 19 Estonia kontserdisaal – **TIPPMUUSIKUID.** ERSO, dirigent Arvo Volmer, solistid. Strauss, Tamberg, Debussy, Dukas. Piletid 30–60.

N 15.I kell 18 Kuressaare Muusikakool – VIRGO VELDI (saksofon), RALF TAAL (klaver). Gotkovsky, Desenclos, Planel, Bozza, Milhaud.

N 15.I kell 17.30 Sillamäe Muusikakool, P 18.I kell 14 Mäetaguse mõis, T 27.I kell 19 Mustpeade Maja Valge saal – ULRIKA KRISTIAN (viiul), MARJE LOHUARU (klaver). Dvořak, Janaček, Martinu. Piletid 25–50.

T 20.I kell 18 Otepää Linnavalitsus, K 21.I kell 18 Värska Sanatoorium, N 22.I kell 18 Põlva Muusikakool, T 27.I kell 19 Tõrva Kammersaal, K 28.I kell 18 Valga Muusikakool – LAURI VÄINMAA (klaver). Debussy, Schumann, Brahms.

N 22.I kell 19.30 Estonia kontserdisaal – **NORDIC CONCERT SERIES.** ERSO, dirigent Arvo Volmer. VILLU VESKI (saksofon). Ravel, Tamberg, Tubin. Piletid 30–60.

N 29.I kell 19 Estonia kontserdisaal – **KLASSIKAPÄRLE.** ERSO. Solist PÄRT TARVAS (tšello). Dirigent DORIAN WILSON (USA). Debussy, Saint–Saëns, Stravinski, Respighi. Piletid 30–60.

L 31.I kell 16 Haapsalu Toomkirik – ERSO. Dirigent TIMO LEHTOVAARA (Soome). Palestrina, Victoria, Poulenck. Piletid 25–50.

R 30.I kell 19 Tartu Ülikooli aula, L 31.I kell 19 – **Gidon Kremer & KREMERATA BALTICA** (Baltikumi noored muusikud). Kaastegev Hortus Musicus Andres Mustoneni juhatusel. Vivaldi, Pärt, Piazzolla.

SAXOMANIA 20.–25. JAANUAR

T 20.I kell 19 Mustpeade Maja Valge saal – **AVAKONTSERT.** Diastema (Prantsusmaa kvartett). Händel, Vivaldi, Debussy, Desenclos.

T 20.I kell 22 Von Krahli teatri saal – **Jukka Perko – Severi Pyysalo.**

K 21.I kell 19 Niguliste – **Petras Višniauskas** (Leedu), **H†kan Levin** (saksofon, Rootsi), **Rune Broberg** (orel, Rootsi). Ellington.

R 23.I kell 19 Tallinna Raekoda – **Claude Delangle** (saksofon, Prantsusmaa), **Ralf Taal** (klaver). Berio, Maurice, Desenclos, Demersseman, Singelee. **Sax'n Drums** (Taani). Yuyama, Martinsen, Dubois, Villa–Lobos.

L 24.I kell 19 Estonia kontserdisaal – **Tallinna Kammerorkester.** Dirigent Tarmo Leinatamm. VIRGO VELDI, CLAUDE DELANGLE (saksofon), Tallinna Saksofonikvartett. Glazunov, Villa–Lobos, Ligeti, Tõnu Kõrvits.

P 25.I kell 19 Estonia Kontserdisaal – **Rollin' phones** (Rootsi), **Festival Allstars Band** (Eesti, Soome, Leedu, Taani, Rootsi saksofonistid), **Habana Sax** (Kuuba).

Igal festivaliõhtul kell 22 Von Krahli teatris jazzkontserdid.

P2E 10 22 9/12

Istvan Ráth–Végh
INIMLIKU RUMALUSE KULTUURILUGU

(Algus juuninumbris)

IV

Õnnetu poolakas ja leidlik itaallane

Kõige julgem vabaõhukontserdi plaan kuulub poolakale Basilio Boganowiczile. XVIII sajandil sattus ta Viini ja mängis tagasihoidliku viiuldajana äärelinna orkestris. Selline kerjuseelu ei meeldinud talle. Koos naise ja kaheksa muusikaandest ilmajäetud lapsega töötas ta tervelt kuus aastat suure šedöövri kallal. Nad kirjutasid terve vankritäie partituure. Bogdanowicz lõi muusika Klopstocki näidendile "Hermannschlacht" sadadest muusikutest koosneva orkestri jaoks. Viiuleid selles polnud, küll aga kahurimürinat, püssilaskmise raginat ja muid lahinguhääli. Selline muusika oli siis alles avastamisel ja mastaapne idee ei leidnud vastukaja. Avastaja üle naerdi ja muusikaline lahing vabas õhus ei toimunud.

Temperamentne poolakas taotles aga iga hinna eest edu. ta kirjutas tähenduseta sõnadele vokaalsümfoonia üheksale solistile, täienduseks kaja, koerte haukumine ja kanade kaagutamine. Ta naerdi jälle välja. Siis lõi ta klaverikontserdi kaheksale käele, neljakümnele sõrmele. Neli tütart mängisid ühel klaveril isa oopust. Ta naerdi jälle välja. Siis kirjutas ta viiulikontserdi, mida jällegi mängisid ta neli tütart **nelja poognaga ühelsamal viiulil.** Meieni pole jõudnud teateid, kuidas tuli välja see võimatuna paistev atraktsioon. Me teame ainult, et ta naerdi jälle välja. Praegu oleks ta rikas mees, kuid tol ajal, 23. veebruaril 1817 suri ta kerjusena.*

Õnnetu Bogdanowicz ei saavutanud edu, kuna ta suhtus oma ideedesse tõsiselt. Teda nimetati "muusikaliseks šarlataniks", "südametunnistuseta pajatsiks", aga ta oli lihtsalt mõõdutundeta muusikasõber. Niimoodi on tituleeritud ka teisi nn programmilise muusika kirjutajaid.

Ta oleks pidanud käituma nagu tema kaasaegne Itaalia viiuldaja, kes sõitis kontserte andma Londonisse. Kõigile pingutustele vaatamata ei leidnud tema kunst Londoni udus tunnustust. Kontserdid andsid kahjumit, raha oli lõppemas. Häda sundis teda vahetama kunsti bisnisi vastu, temast sai ettevõtja. Kokku klopsinud vastava orkestri, reklaamis ta selle kontserte ebaharilike nimetustega: Invaliidide Akadeemia Programm, Viiuliduett, esitavad kaks küürakat. Trio, osalevad ühesilmaline, suureninaline ja paksukaelaline – Keelpillikvartett. Esitavad paralüseeritu, kääbus, ümaranäoline ja jänesehuuleline inimene.

Publik tungles kontsertidele.**

(Järgneb)

---

* Tema ja tema perekonna kohta kogus põhjalikke biograafilisi andmeid Gustav Hugitz. Franz Graffer on pühendanud talle väikese lõigu oma raamatus "Kleine Wiener Memoiren" (München, 1918).

** Temast räägib Baur eelpoolnimetatud kogumikus, 4. köide, lk. 362.

Kas ühte majja ooper rahvale ja elüidile?

Ägeda vaidluse on esile kutsunud Inglismaa uue leiboristliku valitsuse plaan ühendada kaks Londoni ooperiteatrit — *Royal Opera House* (ROH) ja *English National Opera* (ENO), millest novembri algul teatas kultuuriminister Chris Smith. Põhjused on majanduslikud. Mõlemad teatrid on finantskrahhi äärel. ENO, mis paikneb vanas Coloseumi hoones, sai tänavu riigilt subsiidiumi 12 miljonit naelsterlingit, kuid on sellele vaatamata 4 miljoni suuruses defitsiidis. ROH–il on mõlemad numbrid veelgi suuremad: subsiidium 15 miljonit, defitsiit 4,7 miljonit. Teatri maja *Covent Garden* on praegu kaheks aastaks suletud ülikalliks renoveerimiseks 214 miljoni naelsterlingi (358 miljoni USD) eest. Ja kuigi selleks on rahvusliku loterii näol kogutud kopsakas summa ja riik subsideerib ümberehitust, ollakse ikkagi miinustes. ROH–i juhtide sõnul võib puudujääk tuleval aastal kasvada kahekordseks ja teatrit ähvardab pankrot. Smith teatas, et riigile käib üle jõu kahe Londoni ooperiteatri subsideerimine ja seetõttu tuleb nad ühendada.

Need teatrid on aga täiesti erinevad. ROH on eliidi teater, kus piletid maksavad 200 naelsterlingit (4000 EEK ringis) ja mille laval esinevad maailmatähed. Lauldakse algkeeles. ENO on aga odavate piletitega vähemvarakatele ja – haritutele mõeldud teater, kus lauldakse inglise keeles. Leiboristlik valitsus on andnud mõista, et tema eelistab just seda suunda, "ooperit kõigile".

Inglise ajakirjanduses on valitsuse plaanil väike toetuspind.

Eriti vihased on ROH–i fännid. Nad väidavad, et plaani elluviimine on "rahvuslik häbi" ja seega võib London lakata olemast üks muusikamaailma keskus, kuna tähed võivad lakata sel puhul Covent Gardenisse esinema tulemast. Endine ROH–i peadirektor Jeremy Isaacsi sõnul on valitsuse plaan "siga, mis ei lenda". Ta ütles, et ajal, kui Pariisis on viis ooperiteatrit, Berliinis kolm, on absurdne väita, et London ei suuda ülal pidada kahte.

Kuid ka ENO pooldajad pole rahul. Nad kardavad, et nende lemmik satub vaese sugulase olukorda, kes peab hooaja tipul mööda provintsi rändama, sest uuendatud Covent Garden on siis maailmatähtede ja rikka publiku päralt. Vaevalt oleks ühises hoones kohta kahele orkestrile ja koorile ja just ENO omad likvideeritaks. Guardiani arvates tähendaks see ENO surma.

Valitsuse plaan aga vaevalt realiseerub, sest novembri II poolel teatasid ROH–i juhid, et nad on leidnud rikkad sponsorid, kes aitavad teatri välja finantsraskustest. Nad keeldusid ütlemast, kes toetajad on.

Reuter – ETA

Muusikaleht avaldab sügavat tänu NEEME JÄRVILE varasemale moraalsele toetusele nüüd järgnenud meie jaoks kopsaka jõulukingilise materiaalse toetuse eest. Toimetus käsitab seda mitte ainult abina, vaid ka meie kohustusena püüda uuel aastal paremini valgustada Eesti ja ka välismaa muusikaelu.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Fotod, kujundus Kersti Grünberg. Väljaandja OÜ IMPEX - BALTICA Kultuurkapitali ja Neeme Järvi toel. Telefonid 423-089, 525-124. Kirjad EE0034, Tallinn, pk. 996. Honorari saab kätte igal teisipäeval Narva mnt. 40 (EVEA panga maja), IV korrus, vasakule trepist üles, tel. 421-456.